

Institutionen för Ekonomi

Kandidatuppsats

FEC 632

Januari 2007

GRÅZONEN

– Ideella idrottsföreningars redovisning mellan det vita och svarta

Handledare:

Sven-Olof Collin

Pernilla Broberg

Författare:

Christian Gyllenberg

Johan Lövdahl

Marcus Strömberg

Sammanfattning

Syftet med vår uppsats är att förklara vad det är som driver de allmännyttiga ideella idrottsföreningarna in i gråzonen mellan den korrekta och helt felaktiga redovisningen.

Vi valde att göra vår uppsats med hjälp av åtta fallstudier. Vi har utvecklat en egen teori som avser att förklara vilka faktorer som driver allmännyttiga ideella idrottsföreningar in i Gråzonen. Teori har vi utvecklat utifrån Positive Accounting Theory, den institutionella teorin och agentteorin. Från teorin har vi sedan utarbetat sex hypoteser som vi avser att pröva med en empirisk undersökning.

Vi gjorde ett icke-sannolikhetsurval för att få med allmännyttiga ideella idrottsföreningar i urvalet som vi ansåg relevanta för undersökningen. Det innefattade att föreningarna skulle skilja sig gentemot varandra i storlek, medlemsstruktur och grundförutsättningar. Undersökningen omfattar två föreningar från fyra olika typer av idrotter, de är: ishockey, fotboll, golf och orientering.

I slutsatserna har vi kommit fram till att endast en av åtta föreningar som vi undersökte inte befann sig i Gråzonen. Alla de övriga sju gjorde minst en sak som placerade dem där och genomgående för alla föreningarna var att alla gav sina medlemmar fri kost utan att redovisa det på ett korrekt sätt. Endast två av våra sex hypoteser kunde vi finna stöd för. Den första är att stora föreningarna kände mer av trycket utifrån än de mindre och på grund av det inte befann sig lika långt in i Gråzonen. Den andra är att på grund av medvetna val befinner sig föreningarna inne i Gråzonen.

Innehållsförteckning

1 INLEDNING.....	5
1.1 BAKGRUND	5
1.2 PROBLEMDISKUSSION	6
1.3 SYFTE	8
1.4 UPPSATSENS DISPOSITION.....	8
1.5 KAPITELSAMMANFATTNING	9
2 UPPSATSENS METOD	10
2.1 METODDISKUSSION.....	10
2.2 KAPITELSAMMANFATTNING	12
3 DEFINITION AV GRÅZONEN.....	13
3.1 VAD ÄR GRÅZONEN?	13
3.2 SKATTEREGLER	13
3.3 KAPITELSAMMANFATTNING	15
4 EKONOMISK BROTTSLIGHET	16
4.1 VAD ÄR EKONOMISK BROTTSLIGHET	16
4.2 VEM ELLER VILKA BEGÅR EKONOMISKA BROTT	17
4.3 VARFÖR SKER EKONOMISKA BROTT?	18
4.4 DRIVKRAFTEN BAKOM EKONOMISKA BROTT	19
4.5 MÖJLIGHETEN TILL EKONOMISKA BROTT.....	21
4.6 VAD KAN DÅ GÖRAS FÖR ATT FÖRHINDRA EKONOMISKA BROTT? ...	22
4.7 KAPITELSAMMANFATTNING	22
5 TEORI.....	24
5.1 LAGSTIFTNINGEN.....	25
5.1.1 (O) Medvetenhet – (O) Kunskap	26
5.1.2 Föreningens storlek.....	29
5.2 GRUNDFÖRUTSÄTTNINGAR	31
5.2.1 Medlemsstruktur.....	32
5.2.2 Ekonomiska förutsättningar	34
5.3 HYPOTESSAMMANFATTNING	35
5.4 KAPITELSAMMANFATTNING	36
6 EMPIRISK METOD	37
6.1 URVAL	37
6.2 UNDERSÖKNINGSMETOD	38
6.3 DATAINSAMLINGSMETOD	40
6.3.1 Intervjuguidens utformning	41
6.4 OPERATIONALISERING	42
6.4.1 Den beroende variabeln.....	42
6.4.2 Oberoende variabler	43
6.4.2.1 Lagstiftningen	43
6.4.2.2 (O) Medvetenhet – (O) Kunskap.....	43
6.4.2.3 Föreningens storlek	44

6.4.2.4 Grundförutsättningar	44
6.4.2.5 Medlemsstruktur	45
6.4.2.6 Ekonomiska förutsättningar	45
6.5 BORTFALL	45
6.6 KVALITETSSÄKRING	46
6.7 KAPITELSAMMANFATTNING	47
7 EMPIRISK ANALYS	49
7.1 ANALYS AV DEN BEROENDE VARIABELN	49
7.1.1 <i>Analys av fotbollsföreningarna</i>	52
7.1.1.1 Den lilla föreningen	52
7.1.1.2 Den stora föreningen	52
7.1.2 <i>Analys av ishockeyföreningarna</i>	53
7.1.2.1 Den lilla föreningen	53
7.1.2.2 Den stora föreningen	54
7.1.3 <i>Analys av orienteringsföreningarna</i>	55
7.1.3.1 Den lilla föreningen	55
7.1.3.2 Den stora föreningen	55
7.1.4 <i>Analys av golföreningarna</i>	56
7.1.4.1 Den lilla föreningen	56
7.1.4.2 Den stora föreningen	57
7.2 OBEROENDE VARIABLER	57
7.2.1 <i>Lagstiftningen</i>	57
7.2.2 <i>(O) Medvetenhet – (O) Kunskap</i>	58
7.2.3 <i>Föreningens storlek</i>	59
7.2.4 <i>Grundförutsättningar</i>	60
7.2.5 <i>Medlemsstruktur</i>	61
7.2.6 <i>Ekonomiska förutsättningar</i>	62
7.3 SAMBANDSANALYS	63
7.4 SAMMANFATTNING AV HYPOTESERNA	70
7.5 KAPITELSAMMANFATTNING	71
8 SLUTSATS	72
8.1 INTRODUKTION	72
8.2 SLUTSATSER	72
8.2.1 <i>Hypoteser</i>	72
8.2.2 <i>Den ekonomiska brottsligheten i föreningarna</i>	77
8.2.2.1 <i>Analys av föreningarnas ekonomiska brottslighet</i>	78
8.3 SLUTDISKUSSION	79
8.4 FÖRSLAG PÅ FORTSATT FORSKNING	80
REFERENSLISTA	81
BILAGOR 1-4	

1 Inledning

I det här inledande kapitlet ger vi kort en bakgrundbeskrivning om vad som föranlett denna uppsats och vad som menas med en allmännyttig ideell förening. Vidare presenteras vår problemformulering där vi går igenom problematiken med att driva och sköta en allmännyttig ideell förenings ekonomi, vilket som senare leder fram till vårt syfte. Vi ger också en disposition av hur uppsatsen är upplagd. Kapitlet avslutas med en kapitelsammanfattning.

1.1 Bakgrund

Vid Riksidrottsförbundets stämma i Gävle i maj 2001 beslutades med anledning av en motion från Svenska Fotbollförbundet att riksidrottsstyrelsen skulle tillsätta en utredning om skattelagstiftningen för idrottsföreningar och utforma de närmare direktiven för utredningen. Ett utav direktiven löd följande: ”Utredningen bör också utifrån en civilrättslig utgångspunkt analysera i vilken utsträckning idrottens organisationer (föreningar och förbund men även allianser och andra liknande paraplyorganisationer) riskerar att på grund av den ekonomiska verksamhet som bedrivs, hamna i en skatte- och civilrättslig gråzon, samt utifrån gjord analys formulera idéer och förslag till eventuella förändringar.” (Riksidrottsförbundet, 2001)

En stor del av den svenska befolkningen är medlemmar i någon ideell förening (Lundén och Lindblad, 2002). Det är kanske inte konstigt eftersom ideella föreningar finns överallt i samhället bland annat i form av idrottsföreningar, frikyrkor, släktföreningar, samlarföreningar, hjälporganisationer och kulturföreningar. Vi har i denna uppsats lagt fokus på idrottsföreningarna. De flesta ideella idrottsföreningar är såkallade allmännyttiga ideella idrottsföreningar (AIIF). Med det menas att föreningen har ett allmännyttigt syfte i sin verksamhet som inte är av ekonomisk art. De skall också följa demokratiska principer efter modellen ”en medlem en röst” (Lundén och

Lindblad, 2002). Att vara en AIIF kan medföra att föreningen till viss del är befriad från inkomstskatt och moms (Skatteverket, 2006a), se avsnitt 3.2 om skatteregler för AIIF.

Ekonomisk brottslighet även kallat ekobrott inom AIIF är något som uppdagas med täta mellanrum i media. Det kanske kändaste fallet på senare tid är Enskede IK som år 2005 blev Sveriges kanske mest omdiskuterade idrottsförening. Inte för deras idrottsliga prestationer utan för att de misstänktes för skattebrott. Idrottsföreningen anklagades för att ha delat ut över en miljon kronor i form av svarta löner. Andra anklagelser var att de missat att lämna in deklARATIONER, betala arbetsgivaravgifter och reklamskatt (Svt, 2005). Vad mer som gjorde den här idrottsföreningen uppmärksam var att vår före detta finansminister Bo Ringholm satt som ordförande i klubben under denna tid (Svt, 2006). Förundersökning lades senare ner på grund av att brotten inte ansågs vara uppsåtliga.

Det finns många definitioner på ekonomisk brottslighet, den vanligaste enligt Emanuelsson Korsell, (2002) är vinningsbrott som sker inom ramen för näringsverksamhet. Ekonomisk brottslighet är ett såkallat kontrollbrott. Canow et al., (2005) hävdar att när ekonomisk brottslighet upptäcks är det nästan alltid av en myndighet eller en annan aktör med kontrollfunktioner. Oftast är det då skatteverket och konkursförvaltarna som upptäcker ekonomisk brottslighet.

1.2 Problemdiskussion

Ekonomisk brottslighet är ett kriminologiskt begrepp och ingen enskild brottstyp. En rad olika brott räknas hit, bland annat bokföringsbrott, olika typer av skattebrott, förskingring, insiderbrott, trolöshet mot huvudman och mutbrott (Brottsförebyggande rådet 2006). Det är inte bara inom företagsvärlden som det förekommer olika former av ekonomisk brottslighet utan även i föreningsvärlden. När det i media dyker upp fall av ekonomisk brottslighet inom AIIF handlar det ofta om olika former av skattebrott, det kan

t.ex. vara felaktigt utbetalda löner eller inte inbetalda arbetsgivaravgifter. Enligt en enkät som Riksidrottsförbundet genomfört var det 116 föreningar av 147 totalt i undersökningen som uppskattade att det förekommer svarta pengar "i viss omfattning" eller "i mycket stor omfattning" inom idrotten, då främst som ersättning till tränare och spelare (Riksidrottsförbundet, 2004). Man ska tänka på att det tillvägagångssätt som används vid redovisningen och upprättandet av en ideell förenings ekonomi i många fall kan liknas med hur det går till i småföretagarbranschen. Enligt Weisburd et al., (2001) kan man dela in de som begår ekonomiska brott i två grupper: krisreagerare och tillfällästigare. Till krisreagerarna hör ofta småföretag som begår ett ekonomiskt brott för att kunna leva vidare. Tillfällästigare däremot har viljan att utnyttja ett specifikt tillfälle och därigenom möjliggöra ett ekonomiskt brott. Dahlqvist och Elofsson, (2002) hävdar att för ett litet företag finns mycket pengar att hämta från den ekonomiska brottsligheten. De anser vidare att de ekonomiska brott som små företag oftast begår är av ringa storlek och kan därför betraktas som försumbara.

Även om de ekonomiska brott som förekommer i AIIF inte betraktas som lika grova av allmänheten för att föreningarna bara försöker överleva och bedriva sin verksamhet, är de trots allt brott enligt lagens mening. För något årtionde sedan var andelen ideella krafter i föreningslivet högre än vad de är i dagsläget (Lundén och Lindblad, 2002). I och med att andelen ideella krafter har minskat torde kostnaderna för att använda sig av ledare, tränare, instruktörer och handledare i verksamheten ökat. Även konkurrensen mellan föreningarna medför ökade kostnader då man vill attrahera den bästa tränaren eller den bästa spelaren. Det ökar i sin tur incitamenten för föreningarna att genomföra en redovisning som är så kostnadsbesparande som möjligt både för föreningen och för den enskilda medlemmen. Även reglerna som styr redovisningen av intäkter som kommer från sidoverksamheter i idrottsföreningarna kan medföra en felaktig redovisning då de kan anses krångliga och svårbegripliga för den som inte är utbildad inom ekonomi. Allt det här kan leda till att AIIF drivs in i en gråzon mellan den korrekta och den helt felaktig redovisningen. Sponsring och reklam är exempel på områden som

utnyttjas (se vad vi tidigare nämnt om Enskede IK). Se mer om ekonomisk brottslighet i kapitel 4.

Det gränslandet där AIIF kan befinna sig mellan den korrekta ”vita” redovisningen och den helt felaktiga ”svarta” redovisningen kommer vi i fortsättningen benämna som Gråzonen.

1.3 Syfte

Vårt syfte med denna kandidatuppsats är att förklara vad det är som driver de allmännyttiga ideella idrottsföreningarna in i Gråzonen mellan den korrekta och felaktiga redovisningen.

1.4 Uppsatsens disposition

I det här avsnittet går vi igenom uppsatsens disposition för att läsaren ska få en överblick av kapitlen och lättare kan orientera sig.

Kapitel 2 I det här kapitlet som handlar om uppsatsens metod redogör vi för vilka utgångspunkter som vi har haft för att göra den här uppsatsen. Vi beskriver också hur vi gått till väga för att komma åt den informationen som vi behövde för att förstå vårt problem.

Kapitel 3 Här presenteras vad det är som vi kallar Gråzonen, det ges också en kort inblick i olika skatteregler som vi bedömer berör AIIF.

Kapitel 4 Det här kapitlet ger en inblick i vad ekonomisk brottslighet är och vilka olika typer av brott som räknas till ekonomisk brottslighet. Det ges också förslag till hur de skall bekämpas.

- Kapitel 5 Här presenteras den teori som ligger bakom hela uppsatsen och vilka faktorer som påverkar att en AIIF drivs in i Gråzonen.
- Kapitel 6 Det här kapitlet förklarar hur vi har gjort för att välja ut de olika idrottsföreningarna som vi valt att studera. Det presenteras också ingående hur vi gick tillväga för att få kontakt med dem
- Kapitel 7 I det här kapitlet görs vår analys av det vi har undersökt. Vi analyserar den beroende variabeln som är Gråzonen men även de oberoende variablerna som presenterades i kapitel fyra.
- Kapitel 8 Här presenteras de slutsatser som vi dragit av den här studien.

1.5 Kapitelsammanfattning

Ideella föreningar finns överallt i samhället bland annat i form av idrottsföreningar, frikyrkor och hjälpporganisationer. De flesta av dessa föreningar är allmännyttiga ideella föreningar och med det menas att de uppfyller ett allmännyttigt syfte, det är allmännyttiga ideella föreningar som den här uppsatsen inriktar sig på. En förening som anses ha ett allmännyttigt syfte kan till viss del bli begränsat skattskyldig. Ekonomisk brottslighet inom allmännyttiga ideella föreningar uppdagas med jämna mellanrum i media. Det kanske mest kända fallet på senare tid är det om Enskede IK, där Sveriges före detta finansminister Bo Ringholm satt som klubbordförande. De regler och praxis som finns inom området för hur redovisningen av en allmännyttig ideell idrottsförenings (AIIF) intäkter skall bokföras, kan vara svåra för en icke-ekonom att förstå. Vi har valt att kalla det gränsland där allmännyttiga ideella föreningar kan befinna sig, mellan den korrekta ”vita” redovisningen och den helt felaktiga ”svarta”, för Gråzonen.

2 Uppsatsens metod

I den här delen beskrivs tillvägagångssättet för uppsatsen. Vi använder den hypotetiska deduktiva metoden som innebär att vi prövar våra hypoteser mot empirin. För att kunna utföra vår undersökning utgick vi från en del befintliga teorier. Med förankring i teorin har vi formulerat hypoteser, vilket vi gjort för att kunna falsifiera dem eller inte.

2.1 Metoddiskussion

För att uppfylla vårt mål med den här uppsatsen har vi valt att undersöka vad som driver en AIIF in i Gråzonen. Vi har valt att använda oss av den hypotetiska deduktiva metoden som går ut på att vi pröva våra hypoteser mot empirin (Føllesdal et al., 2001). Det innebär att vi med hjälp av denna metod kan pröva om våra hypoteser skall falsifieras eller inte. Enligt Karl Poppers falsifikationsteori kan hypoteserna aldrig bekräftas utan bara falsifieras. Det innebär att hur många gånger en hypotes än prövas och samma resultat uppnås kan det ändå inte sägas att den är korrekt. Det kan hända att det inte blir samma resultat vid ett upprepande av studien och då falsifieras hela hypotesen. Det ska dock sägas att om undersökningen inte är tillräckligt omfattande, kan hypoteserna inte falsifieras utan man kan bara konstatera att man i de fallen inte finner något stöd för dem. Induktiv metod innebär att man går utforskarens väg, observationer görs av ett fenomen och det samlas in data kring det. Utifrån den inhämtade empirin skapas det sedan egna teorier och hypoteser (Føllesdal et al., 2001).

För att försöka förstå det område som vi vill undersöka har vi studerat en del tidigare undersökningar. Vi har bl.a. studerat en studie från PriceWaterhouseCoopers gjord av Bussman, (2005) angående ekonomiska brott och ett antal vetenskapliga artiklar som berör samma ämne. Efter att ha läst och reflekterat över dessa har vi utarbetat en teori och utifrån den skapat hypote-

ser. Då vi utgår från teorin och inte den befintliga empirin passar den induktiva metoden inte in i vår undersökning.

För att kunna göra vår studie har vi valt att göra fallstudier av vad som driver de AIIF in i Gråzonen. För att kunna förklara det har vi använt oss av några befintliga teorier. De är institutionella teorin, agentteorin och Positive Accounting Theory. Institutionella teorin har vi använt för att förklara varför vissa föreningar har ett tryck på sig från sina intressenter. Agentteorin har vi använt för att förklara det informationsgap som finns mellan föreningen och dess ekonomiansvariga och Positive Accounting Theory har vi använt för att förklara varför större föreningar redovisar på ett visst sätt (Deegan och Unerman, 2006). Utifrån de här teorierna har vi tagit fram faktorer som påverkar att AIIF drivs in i Gråzonen. Med utgångspunkt i de här faktorerna har vi utarbetat hypoteser som vi avser att pröva med hjälp av en empirisk undersökning. Den empiriska undersökningen kommer att genomföras med hjälp av besöksintervjuer, se kapitel 6.

Då vi har kommit fram till att det är många variabler som påverkar vad som driver en AIIF in i Gråzonen är den bästa undersökningsmetoden fallstudier (Yin, 2003). För att få in de svar som vi behöver för undersökningen gör vi ett antal intervjuer. Genom att göra fallstudier med hjälp av intervjuer bedömer vi att vi får bättre information om just det specifika ämne som vi ämnar att undersöker. Det eftersom det blir mer personligt med intervjuer och då vi möjligen kan skapa ett förtroende hos respondenten kanske de ger oss svar på känsliga frågor som vi inte annars skulle ha fått svar på. Vi kan också observera respondenterna för att se hur de beter sig när vi ställer de olika frågorna men även då de lämnar sina svar. Eftersom vi gör fallstudier, kan vi inte generalisera resultaten då undersökningen är gjord på ett mycket begränsat urval (Saunders et al., 2007). En ytterligare fördel med fallstudier är att man under undersökningens gång kan finna nya samband.

Ett annat sätt som man skulle kunna genomföra studien på är genom en surveyundersökning. För att kunna göra en sådan empirisk undersökning kan

man använda sig av en enkät. Enligt Christensen et al., (2001) finns det både för och nackdelar med en enkät. Nackdelarna är bland annat att det kan ta lång tid att få in svaren. Det finns inte heller någon möjlighet att ställa följdfrågor och respondenten kan möjligen inte ge sanningsenliga svar på vissa känsliga frågor. Fördelar med en enkät kan vara att respondenten kan ta den tid på sig som den behöver för att svara, ingen intervjuareffekt, respondenten är helt anonym och det är en låg kostnad per respondent (Christensen et al., 2001). Då man gör en surveyundersökning har man ett stort urval som man gör undersökningen på vilket innebär att man kan generalisera undersökningen.

För att få en bakgrundsbild av de AIIF och deras ekonomi som vi avser att undersöka har vi försökt att göra dokumentstudier av deras årsredovisningar och/eller årsbokslut. Dock har alla föreningar inte utformat dessa rapporter på grund av att det inte alltid är ett krav, se kapitel 5.

2.2 Kapitelsammanfattning

Den här uppsatsen utgångspunkt är hypotetisk deduktiv metod. För att undersöka vad som driver de AIIF in i Gråzonen har vi gjort fallstudier av några olika AIIF. För att göra det har vi utgått från en del befintliga teorier, de är institutionella teorin, agentteorin och Positive Accounting Theory. Utifrån de här teorierna har vi utformat en egen teori och med utgångspunkt från den, har vi utarbetat hypoteser som vi avser att pröva genom en empirisk undersökning. För att få den informationen som vi behöver har vi valt att göra ett antal intervjuer.

3 Definition av Gråzonen

I det här kapitlet beskrivs hur vi definierar Gråzonen. Vi går också kortfattat igenom de regler och normer som skatteverket och normbildande organ tagit fram för hur en AIIF skall redovisa olika typer av intäkter och kostnader.

Figur 3:1 Vad vi definierar som Gråzonen.

3.1 Vad är Gråzonen?

Vi har valt att definiera Gråzonen som det område mellan den helt korrekta vita redovisningen och den helt felaktiga svarta redovisningen. Minsta avsteg från den korrekta redovisningen gör således att föreningen hamnar i Gråzonen. Varför vissa föreningar hamnar i Gråzonen kan bero på flera olika faktorer. Dessa olika faktorer presenteras mer utförligt senare i kapitel 5.

3.2 Skatteregler

I det här avsnittet har vi för avsikt att i korthet gå igenom vilka skattelagar och regler som den AIIF behöver ta hänsyn till för att följa lagarna som finns. Skattelagarna bedömer vi vara de som påverkar att en AIIF drivs in i Gråzonen mer än andra lagar. Därför har vi valt att gå igenom vissa regler i skattelagarna lite noggrannare än övriga lagar. Exempel på lagar som vi bedömer inte påverkar i lika hög grad vad som driver en AIIF in i Gråzonen är allmänna lagar som bokföringslagen, årsredovisningslagen, köplagen och konkurslagen. Huvudregeln då det gäller AIIF är att de är skattebefriade till viss del. Lundén och Lindblad, (2002) säger att det innebär att AIIF bara beskattas för fastighets och rörelseintäkter, men även här finns specialregler, se nedan. Alla andra intäkter är således skattefria. Exempel på dessa är: rän-

teintäkter, kapitalvinster, utdelningar, medlemsavgifter och bidrag från myndigheter och privatpersoner. För att AIIF skall få använda sig av dessa förmånliga regler ställs det fyra krav på idrottsföreningen, se nedan. (Skatteverket, 2006a):

- Ändamål – Det huvudsakliga syftet för idrottsföreningen skall vara att gagna allmännyttiga ändamål.
- Verksamhet – Verksamheten som bedrivs skall vara 90-95 % allmännyttig.
- Öppenhet – Alla som vill, skall få vara medlemmar.
- Fullföljd – Idrottsföreningens intäkter skall till minst 80 % användas till den allmännyttiga verksamheten.

Lundén och Lindblad, (2002) hävdar att det inom skattreglerna finns specialregler för när även en viss del av näringsverksamhet kan vara skattefri. Den del av näringsverksamheten som kan vara skattefri skall ha naturlig anknytning till verksamheten. De kan vara t.ex. entréavgifter vid idrottsarrangemang anordnade av idrottsföreningen, intäkter av försäljning av programblad och böcker som syftar till att främja intresset för idrottsföreningen (Skatteverket, 2006a). Andra typer av intäkter som är skattefria är sådana som av hävd har använts av idrottsföreningen för att finansiera den ideella verksamheten. En typ av sådana intäkter är lotterier. Lotteriinspektionen är det organ som ger allmänna råd för hur olika typer av lotterier skall bedrivas (Lundén och Lindblad, 2002). Det finns också reglerat i lotterilagen hur denna typ av verksamhet skall bedrivas. Det finns olika typer av lotterier. De vanligaste är bingospel, lottning, vadhållning, automatspel och liknande. (Lotteriinspektionen, 2006) De skattebetingade näringsintäkterna som en AIIF kan ha är intäkter från t.ex. gräsklippning och snöskottning hos allmänheten (Skatteverket, 2006a). Det finns också näringsverksamhet som kan vara antingen skattefri och skattepliktig. Om en idrottsförening har både skattefri och skattepliktig näringsverksamhet skall den skattefria delen vara 70-80 % av de totala intäkterna för att beskattning inte skall ske. Uppfyller idrottsföreningen det här kravet blir alla intäkter skattefria. Tvärtom gäller

då den skattefria delen av intäkterna är mindre än 70-80 %, då blir alla intäkter skattepliktiga. (Skatteverket, 2006a)

Skatteverket, (2006a) skriver också att AIIF som inte behöver betala inkomstskatt på rörelseintäkter är inte heller skyldiga att deklarerat och betala moms. Det innebär att de inte skall ta ut moms på de varor och tjänster som de säljer och får således inte heller dra av moms på de varor och tjänster som de köper in. Är AIIF skyldiga att betala inkomstskatt på näringsintäkter blir de också skyldiga att betala in moms för de varor och tjänster som de säljer och får också dra av den ingående moms. Ett specialfall då det gäller AIIF är att de aldrig behöver betala moms på intäkter av försäljning av programblad och inte på eventuella annonser i dessa. Även periodiska medlemstidningar som ges ut av AIIF är momsbefriade. (Skatteverket, 2006a)

Den här genomgången belyser bara några utav alla de skattregler som finns. Beskrivningen visar hur det skall gå till om AIIF följer reglerna till punkt och pricka. Skulle AIIF göra minsta avsteg från dessa regler medför det att de tar sig in i Gråzonen.

3.3 Kapitelsammanfattning

I kapitlet har vi gått igenom vad Gråzonen är och kortfattat givit en inblick i några av de lagar och regler som den AIIF har att rätta sig efter. Skatteverket, (2006a) skriver att en AIIF:s intäkter kan vara både skattefria, skattepliktiga och en kombination av dessa. Medlemsavgifter och bidrag är alltid skattefria medan andra intäkter från lotteri, bingo och försäljning av programblad kan vara antingen skattefria eller skattepliktiga beroende på situationen (Skatteverket, 2006a). Det finns självklart andra regler som AIIF också behöver ta hänsyn till för att följa lagarna som finns. Dessa har vi valt att inte belysa för att vi bedömer att de inte är av så stor vikt för vad som påverkar att en idrottsförening drivs in i Gråzonen.

4 Ekonomisk brottslighet

I det här kapitlet ger vi en inblick i vad ekonomisk brottslighet är, drivkrafterna bakom ekonomiska brott och vad som kan göras för att förhindra det samt saker som kan göras för att förebygga denna typ av brott.

4.1 Vad är ekonomisk brottslighet

I den utländska fackpressen benämns ekonomisk brottslighet ofta som White-collar crime. White-collar crime beskrivs av Sutherland som ”ett brott begånget av en inom sitt yrke respekterad person med hög social status” (citerad av Braithwaite, 1985)

Ekonomisk brottslighet är ingen brottsrubricering i sig utan en benämning på flera olika typer av brott. De kan vara skattebrott, förskingring, mutbrott, bokföringsbrott, och insiderbrott (Canow och Korsell, 2003). Nedan följer en kortare beskrivning av de olika typerna.

Skattebrott: En del av de brott som kan göras gällande här har tidigare nämnts i kapitel 3. De kan t.ex. vara att ersättning ges på felaktigt sätt för att undgå arbetsgivaravgifter och inkomstskatt men också att vissa förmåner inte redovisas alls. Andra brott som också räknas till skattebrott kan vara att man lämnar oriktiga eller ofullständiga uppgifter vid deklaration (Dahlqvist och Elofsson, 2002).

Förskingring: Är ett brott som begås av någon inom företaget som gör det för att sko sig själv. Enligt lagen skall också motparten lida skada för att brottet skall rubriceras som förskingring. Förskingring är ett brott som kan jämföras med ett rån, för det är samma princip som ett rån då rånarna tar med sig pengar som inte är deras vilket också sker vid förskingring (Black,

2005). Dock är en skillnad att förskingring görs på ett mindre våldsamt sätt och för det mesta kommer ingen till fysisk skada vilket kan ske vid ett rån.

Mutbrott: Innebär att någon tar emot eller begär muta eller annan belöning för sin tjänsteutövning. Mutbrottet brukar betecknas som ett passivt korrupsionsbrott, det vill säga att den som tar emot mutan gör det som en extra belöning och inte genom att det är mottagaren som tagit initiativ till mutan. (Canow och Korsell, 2003)

Bokföringsbrott: Innebär att företagets bokföring är felaktig. Den här typen av brott begås oftast för att dölja något annat brott som t.ex. skattebrott (Dahlqvist och Elofsson, 2002). Då en bokföring är felaktig kan det påverka många olika intressenter på ett negativt sätt. Ta exempelvis en framtida investerare som kanske tänkt sig att investera i företaget för att det går bra för det sett utifrån bokföringen. Fast i själva verket går det inte lika bra för företaget men det har de dolt i den felaktiga bokföringen, då blir investeraren vilseledd och det är också ett brott. Andra som kan bli lurade av en felaktig bokföring kan vara långivare och leverantörer.

Insiderbrott: Är ett brott som innebär att någon som finns inom företaget utnyttjar information som ännu inte är offentliggjord för att själv skaffa sig fördelar. Det kan ske genom att exempelvis köpa eller sälja aktier och andra värdepapper innan ett offentliggörande från företaget har gjorts som påverkar att kursen stiger eller sjunker.

4.2 Vem eller vilka begår ekonomiska brott

Holtfreter, (2005) kommer i sin undersökning fram till att de som begår tjänstebedrägeri är äldre, utbildade män med chefpositioner. De som ägnar sig åt förskingring och korrupsion är främst yngre, män eller kvinnor med varierande utbildning i mellanklassen. Black, (2005) anser däremot att förskingringsbrott oftast begås av en högre chef eller någon som är inblandad i de ekonomiska transaktionerna. Det vill säga att de högre cheferna är de

som har kontroll över organisationen och vet på så vis var och när det är lämpligast att begå brottet. Crawford beskriver det här i en mening ”The best way to rob a bank is to own one” (Crawford, 1988; citerad av Black, 2005 s. 735).

I Tillman och Pontell’s undersökning *Organizations and fraud in the savings and loan industry*, (1995) kommer de fram till att de som begår de mest kostsamma och komplexa ekonomiska brotten är företag som är:

1. börsnoterade
2. mindre involverade i belåningsmarknad
3. investerat de mesta av tillgångarna
4. har strategier där tillgångarna ska växa dramatiskt

De menade vidare att de personer som begått dessa brott oftast var personer som endast såg en kortsiktig överlevnad hos företaget och därför försökt rafsas åt sig så mycket som möjligt. (Pontell, 2005)

4.3 Varför sker ekonomiska brott?

Shichor’s förslag att den mest självklara förklaringen till ekonomisk brottslighet är att girighet är den största faktorn, är ganska trolig men alldeles för generell. (Braithwaite, 1985)

I Braithwaite’s studie från 1984 om bolagsbrott inom läkemedelsbranschen kom han fram till att det inte alltid var jakten på vinst som var målet med handlingen (Braithwaite, 1988). Utan forskarna var ibland motiverade att vara oärliga i säkerhetstester av droger för att försvara upptäckter som de trodde ville ge dem större renommé i forskarkretsar. Gross slutsatser om ekonomisk brottslighet på organisationsnivå, ”vissa organisationer söker vinst, andra söker efter överlevnad... vad än målen är så är det tonvikten på de som orsakar problemen” (Gross, 1978, s.209; citerad av Braithwaite, 1988) anser Braithwaite är svåra att se förbi.

Intervjuer med företagsledare visar genomgående bilden av att det är toppchefernas attityder, mestadels de av vd: n som bestämmer nivån av överensstämmelse med lagen inom företaget. (Clinard, 1983; Brenner och Molander, 1977; Baumhart, 1961; Cressey och Moore, 1980:48; Kantor, 1978; Schelling, 1974; citerad av Braithwaite, 1985). Mellanchefer är ofta klämda mellan valen att inte uppfylla de uppsatta målen av toppcheferna eller att uppfylla de genom olagliga metoder (Getschow, 1979; citerad av Braithwaite, 1985). Medan om det är mellanchefer som genomför den olagliga handlingen så är det toppcheferna som sätter förväntningarna och företagskulturen om ekonomiska brott (Braithwaite, 1985).

Schoepfer och Leeper Piquero, (2006) anser att hög kriminalitet är en biprodukt till social struktur och olika kulturer. De delar också upp kulturens underliggande värden i fyra delar:

1. Prestation – handlar om att sätt mål och sen kunna uppnå dem, vilket kan leda till att man begår brott för att uppnå dessa mål.
2. Individualism - handlar om att personer vill klara sig själva. Det kan leda till att man begår brott för att hävda sig mot andra.
3. Universalism - handlar om strävan framgång i arbetet. Det kan göra att man begår brott för att uppnå denna framgång.
4. Materialism – handlar om att mäta framgången i monetära belöningar, det vill säga att man begår brott för att få ännu mer pengar.

4.4 Drivkraften bakom ekonomiska brott

Eftersom forskarna inte kunnat finna några biologiska avvikelser för att beskriva ekonomiska brottslingars beteende har de varit tvungna att söka på andra håll efter motiv till deras brott (Coleman, 1987). Vidare nämner Coleman, (1987) att det var Cressey's ([1953] 1971) arbete om hur förskingrare anpassade sitt beteende efter de sociala förväntningarna som först grepade denna problematik. I hans intervjuer med inspärrade förskingrare, fann Cressey att objekten använde ett antal vanligt förekommande rationaliseringstekniker för att tillåta dem själva att bibehålla en självbild som inte be-

kräftade deras kriminella aktiviteter. Flera av förskingrarna som Cressey intervjuade rationaliserade att de bara lånade pengarna och snart skulle återlämna dem. Ett av objekten uttryckte det så här: ”Jag tänkte att om jag bara kunde använda någonting och hjälpa mig själv och sen ersätta det utan att skada någon, så var det okej” (Cressey [1953] 1971, s.101; citerad av Coleman, 1987).

Att rationalisera sitt beteende med sådana ursäkter är inget som någon gör i efterhand utan det är en stor del av motivationen innan handlingen begås (Cressey, 1969 citerad av Coleman, 1987). De flesta av de brottslingar som Cressey intervjuade hade t.ex. inte begått brottet om de definierat brottet för sig själva som stöld istället för som ett lån (Coleman, 1987).

Behovet av att rättfärdiga sitt beteende är speciellt förekommande bland individer som deltar i illegala aktiviteter för att deras arbetsgivare förväntar sig det (Coleman, 1987). Coleman, (1987) säger vidare att det finns sex rationaliseringar som är mer förekommande än andra när ekonomiska brottslingar rationaliserar sitt beteende. Förutom de två som används i föregående stycken så är det fyra till. Den som används mest är att ingen tog skada och därför har de inte gjort något fel. Även att lagarna som de brutit mot är onödiga eller orättvisa används. En annan närliggande teknik för att rättfärdiga sitt beteende är att flytta ansvaret från sig själv till en större och oftare vagare definierad grupp som den tilltalade tillhör. Flera av de tilltalade i Cressey's studie förklarade sitt beteende med att alla andra gör det (Cressey [1953] 1971; citerad av Coleman, 1987). Ett av de stora temana med ”alla andra gör det” rationaliseringar är att det är ojust att fälla endast en förbrytare om inte alla andra blir fällda också. Den sista rationaliseringen som ofta används är den att ekonomiska brottslingar anser sig vara förtjänta av pengarna.

Coleman, (1987) hävdar vidare att den primära motivationen för majoriteten i en organisation är fortfarande den personliga belöningen som de förväntar sig att få från sin arbetsgivare, inte behovet att hjälpa organisationen.

4.5 Möjligheten till ekonomiska brott

Ordet möjlighet används generellt endast när man talar om någonting som en individ faktiskt vill göra. Man talar om möjligheten att få någonting positivt t.ex. att dubbla en investering, man talar inte om möjligheten att bli drabbad av någonting dåligt som t.ex. en allvarlig sjukdom.

Hur stark en individs motivation än är, finns det inget tillfälle så kommer det inte att finnas något brott. Många av de rationaliseringar som är en sådan viktig del i brottslingarnas motivationsstruktur är formulerade som en respons ur en särskild del av tillfällena och har en liten betydelse i andra sammanhang. (Coleman, 1987)

Hur attraktivt ett tillfälle är bestäms utifrån minst fyra faktorer (Coleman 1987). Den första är den handlandes uppfattning om hur stor vinning han eller hon kan få utifrån tillfället. Den andra är uppfattningen om potentiella risker, t.ex. att bli påkommen och strängheten i sanktionerna om han blir påkommen (Hollinger och Clark 1983a, 1983b; citerad av Coleman, 1987) Den tredje faktorn är tillfällets jämförbarhet med de idéer, rationaliseringar och tro som individen redan har. Till slut, utvärderingen av ett olagligt tillfälle jämförs med alla de andra tillfällen som individen är medveten om och är därför influerad av individens hela tillfällesstruktur. På ett sätt är lagen den enklaste av alla krafter som skapar förmedlingen av tillfällen, eftersom det är lagen som slutligen avgör vilket beteende som anses kriminellt. (Coleman, 1987)

Det finns en skarp klyfta i tillfällighetsstrukturen mellan vinstsökande privata organisationer och statliga myndigheter. Förklaringen till denna skarpa skillnad av mönster i kriminellt beteende går att finna i tillfällighetsstrukturen, inte i skillnader i motivation. Eftersom statliga myndigheter inte är vinstdrivande organisationer finns det ingen anledning för dem att belöna sina anställda för involvering i sådana organisatoriska aktiviteter. Självklart ska man inte säga att vinstdrivande får organisationen att begå kriminella

aktiviteter men frånvaron av det kravet eliminerar många olagliga tillfällen. (Coleman, 1987)

Coleman's, (1987) generella slutsats blev att attraktionskraften av olagliga tillfällen minskade när vinstsyftet minskade.

4.6 Vad kan då göras för att förhindra ekonomiska brott?

Alla aktörer som finns inom området som verkar för att förhindra och förebygga att ekonomisk brottlighet sker är överens om att utbildning är det centrala (Canow och Korsell, 2002). Det som det bland annat behöver utbildas mer och bättre på är enligt McKee, (2006) att samla in relevant information, generalisera datahjälpmedel, intervjuteknik och användning av analysmodeller. Peterson, (2004) säger att USA är ett föregångsland då det gäller det här och att det 2002 sjuösattes ett projekt av Association of Certified Fraud Examiners (ACFE) som heter Higher Education Program som innebär att universitet i USA som har revisorutbildning skall ge en kurs i att förebygga ekonomisk brottslighet. Higher Education Program har som mål att minst hälften av alla universitet med revisorsutbildning skall ha en sådan kurs (Peterson, 2004). Det här projektet har börjat visa sig nyttigt. Enligt PriceWaterhouseCoopers (PWC) studie gjord av Bussman, (2005) ser man en tendens att andelen upptäcka brott som har med ekonomi att göra har ökat de senaste åren och det är främst revisorer som upptäcker dem. Det här är något som vi även i Sverige har börjat uppmärksamma. Brå ger årligen ut broschyrer och anordnar kurser som undervisar i metoder för att upptäcka ekonomisk brottslighet men även om hur ekonomisk brottslighet initialt kännetecknas och kan upptäckas innan den största skadan är skedd (Canow och Korsell, 2002).

4.7 Kapitelsammanfattning

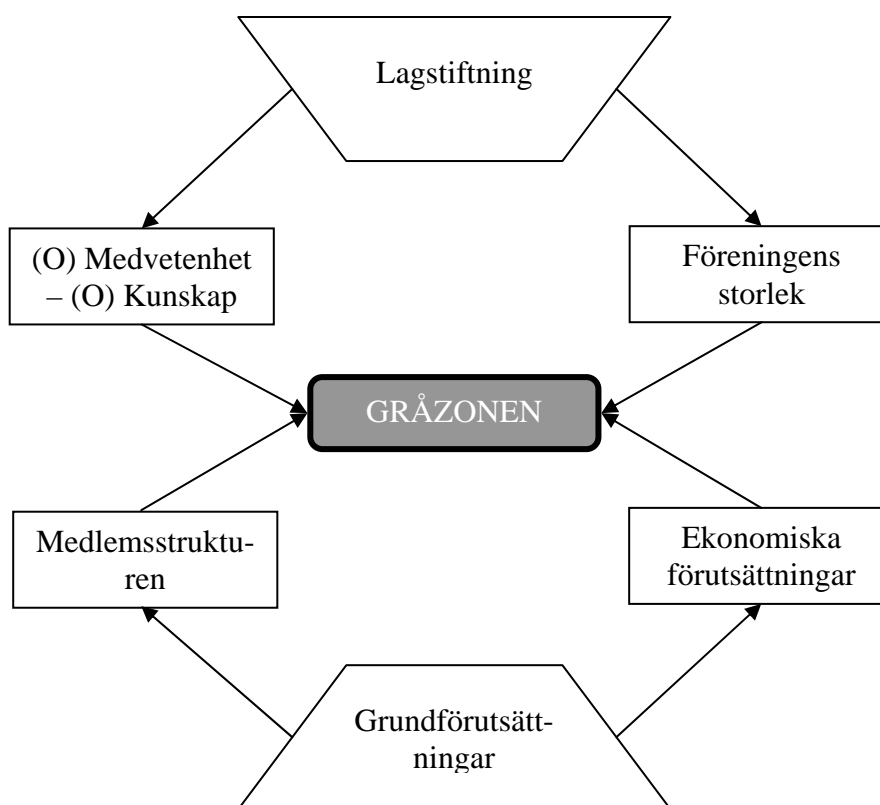
Ekonomisk brottslighet är ingen brottsrubricering i sig utan består av olika typer av brott som t.ex. skattebrott, förskingring, mutbrott, bokföringsbrott

och insiderbrott. Varför ekonomisk brottslighet begås finns det olika teorier om. Shichor menar på att det främst beror på girighet. (Braithwaite, 1985)

Drivkraften bakom ekonomisk brottslighet menar Coleman, (1987) främst är den personliga belöningen som arbetstagaren får och inte behovet av att hjälpa organisationen. Coleman, (1987) menar vidare att om inget tillfälle ges så finns det ingen möjlighet för förövaren att begå brottet. Hans generella slutsats blev att attraktionskraften av olagliga tillfällen minskade när vinstsyftet minskade. Canow och Korsell, (2002) menar på att det bästa sättet att förhindra ekonomisk brottslighet är utbildning. USA är ett föregångsland då det gäller det här då de startat ett program som innebär att universitetet i USA som har revisorutbildning skall ge en kurs i att förebygga ekonomisk brottslighet

5 Teori

I kapitlet visas den teori vi utvecklat för att förklara vilka faktorerna är som vi bedömer som viktiga orsaker till att allmänna ideella idrottsföreningar drivs in i Gråzonen. Faktorerna har vi delat in efter de som påverkas av gällande lagstiftning och de som påverkas av föreningens grundförutsättningar. Vi börjar med att visa en figur som förklarar hur hypoteserna är uppbyggda

Figur 5:1 Vi har valt att dela in faktorerna som påverkar att föreningarna hamnar i Gråzonen i två huvudgrupper (parallelltrapetserna), dessa visas högst upp och längst ner i bilden. Nästa steg (rektanglarna) närmare Gråzonen är de olika faktorer som slutligen gör att föreningarna hamnar i Gråzonen.

5.1 Lagstiftningen

Det finns ingen speciallag för ideella föreningar utan bara rekommendationer och praxis (Lundén och Lindblad, 2002). Det är självfallet något som kan påverka den ekonomiansvariges förmåga att hålla föreningens ekonomi på rätt sida om Gråzonen. Ibland kan det dock vara nödvändigt att ha någon form av lagrum att stödja sig emot. Det vanligaste i en ideell förening är då att göra en analog tolkning av lagen om ekonomiska föreningar (Lundén och Lindblad, 2002). Man skall dock ha klart för sig att den är till för ekonomiska föreningar (Lundén och Lindblad, 2002). Lundén och Lindblad, (2002) anser vidare att andra lagar som kan ha påverkan för ideella föreningar är: köplagen, inkomstskattelagen, konkurslagen, bokföringslagen och olika skattelagar.

Vidare är ett av problemen med lagstiftningen att ideella föreningar utvecklas med tiden, bland annat har begreppet allmännyttig fått en vidare tolkning med åren. I inkomstskattelagen (1999:1229) 7:4,8§§ är det reglerat vilka syften en AIIF måste ha för att få vara begränsat skatteskyldiga, här nämns bland annat främja Sveriges försvar, främja vård och uppfostran av barn och främja nordiskt samarbete. Det här finns det flera rättsfall på. Bland annat pudelklubben som ansåg sig vara en AIIF då de hade som ändamål att främja aveln av storpudel, mellanpudel och dvärgpudel och att sprida kunskap om hur pudlar bör vårdas och fostras, samt verka för utvecklingen av dressyr och praktiskt bruk av pudlar. Regeringsrätten ansåg i sitt domslut att föreningen var att anse som en AIIF (Lundén och Lindblad, 2002). Vi har även Montessoriförskolan som inte ansågs bedriva en verksamhet med ett allmännyttigt syfte. Förskolans huvudsakliga syfte ansågs vara att bedriva daghemsverksamhet för medlemmarnas barn, det kunde inte anses motsvara ett syfte att främja vård och uppfostran av barn eller annat allmännyttigt ändamål (Lundén och Lindblad, 2002).

I och med att det inte finns någon speciallag anpassad för ideella föreningar är det inte lätt för de ekonomiansvariga att hålla sig på den ”vita” sidan av

Gråzonen. Det finns många lagar, rekommendationer och praxis som det skall tas hänsyn till. Det innebär att den som sitter som ekonomiansvarig i en AIIF behöver ha en bred kunskap om hur lagarna och praxis skall tillämpas. Enligt Lundén och Lindblad, (2002) är de som sköter ekonomin i AIIF ofta eldsjälar som varit med i idrottsföreningen en längre tid och verkligen brinner för den. Här kan då uppstå ett problem, trots att dessa eldsjälar kanske har erfarenheten för att driva föreningens ekonomi, hänger de kanske inte alltid med i den utveckling som sker av redovisningens under tiden. Det kan medföra att de inte har den kompetens som krävs för att kunna tillämpa den djungel av lagar, rekommendationer och praxis som finns för att redovisa på ett regelrätt sätt. Enligt Lundén, (2002) är det inte alla lagar, rekommendationer och praxis som följs felfritt, trots att den ekonomiansvarige har utbildning inom området.

Hypotes 1: Komplex och omfattande lagstiftning leder till att AIIF drivs in i Gråzonen.

5.1.1 (O) Medvetenhet – (O) Kunskap

De val som görs i en förening grundar sig på medlemmarnas medvetenhet och kunskap eller omedvetenhet och okunskap.

Av våra egna erfarenheter är det ofta den som har någorlunda kunskaper inom ekonomi som får posten som ekonomiansvarig i styrelsen. En utbildad revisor som är ekonomiansvarig har förmodligen den kunskap som behövs för att veta var i Gråzonen föreningen kan befinna sig utan att göra något som är direkt olagligt. Dock följs inte heller eventuella lagar och praxis till fullo. Den som vet gränsen till det otillåtna, kan med hjälp av sin kunskap lägga redovisningen på en nivå så pass långt in i Gråzonen som möjligt för att ge idrottsföreningen eller medlemmen största möjliga vinning. Vems vinning som är det primära kommer denna uppsats ej att närmare beröra.

Ett exempel på sådant som kan utnyttjas är kostnadsersättningar och då främst reseersättningar i föreningarnas fall. Det finns två typer av reseersättning, arbetsreseersättning och tjänstereseersättning (Skatteverket, 2006b). Arbetsreseersättning får man vid resor till den ordinarie arbetsplatsen (hemmaarenan). Skulle medlemmarna få ersättning för arbetsresan skall det betraktas som lön och beskattas med dels arbetsgivaravgift för föreningen och dels inkomstskatt för mottagaren. Tjänsteresa däremot är en resa inom tjänsten vilket namnet också antyder. Med en sådan resa menas t.ex. resor till och från bortamatcher och resor till utbildning (Lundén och Lindblad, 2002). Skulle medlemmarna bekosta dessa resor själva får de ta emot bilerättning med 18kr/mil skattefritt från föreningen (Skatteverket, 2006b). Här finns det alltså utrymme att tänja lite på reglerna och ge medlemmarna tjänstereseersättning istället för arbetsreseersättning vilket gynnar både mottagaren och föreningen (Lundén och Lindblad, 2002). Detsamma gäller då föreningen ger medlemmarna fri kost. Då medlemmarna får fri kost skall föreningen redovisa arbetsgivaravgifter på ett schablonbelopp som är: 32 kr/frukost och 64 kr/lunch eller middag (Skatteverket, 2006c). Lundén och Lindblad, (2002) menar att det här är ett område som sällan tas upp och redovisas på ett korrekt sätt.

För att visa på vad en AIIF kan spara på genom att begå en brottslig handling har vi skapat ett figurerat exempel när föreningarna ger sina medlemmar fri kost utan att redovisa det. Se tabell 1 nedan.

Tabell 5:1

Typ av idrott	Medlemmar som får ersättning	Antal ggr/säsong	Föreningens skatt (32 %)	Medlemmens skatt (30 %)
Ishockey	25	25	12 800 kr	512 kr
Fotboll	24	14	6 881 kr	269 kr

Siffrorna som exemplet baseras på har vi fått genom att ta genomsnittstruppen (avrundat uppåt) i fyra av de största föreningarna inom sin idrott i Götaland. Antalet matcher är baserat på hur många bortamatcher dessa klubbar har/haft i snitt (avrundat uppåt) under den pågående/senaste säsongen. Arbetsgivaravgifterna beräknas på 32 % av schablonbeloppet och inkomstskatten på 30 %.

Det här visar att en ishockeyförening som ger fri lunch till 25 spelare vid 25 bortamatcher under en säsong och inte redovisar det som en kostförmån, undanhåller 12 800 kr i arbetsgivaravgifter. För en enda förening är inte det här mycket, men för det stora sammanhanget ska det tilläggas att det 2005 fanns 647 ishockeyföreningar i Sverige och antalet fotbollsföreningar samma år var 3 348 stycken (Riksidrottsförbundet, 2006a)

Varför fri kost inte skulle redovisas handlar nog inte så mycket om att spara pengar på skatten för föreningen eller den enskilda medlemmen. Däremot är det en hel del pappersarbete som skall göras och kvitton som skall sparas och det innebär mycket extrajobb för den ekonomiansvarige. Istället för att kostnaderna för att ha en ekonomiansvarig i föreningen ökar är det troligen lättare att bara ge medlemmarna kosten gratis utan redovisning.

I ideella föreningar finns det en gräns för hur mycket som får delas ut i ersättning till en enskild person under ett år för att föreningen inte skall behöva betala arbetsgivaravgifter och särskild löneskatt. Gränsen för det går vid ett halvt prisbasbelopp (Riksidrottsförbundet, 2006b), ett halvt prisbasbelopp är i dagsläget 19 850 kr (Statistiska centralbyrån, 2006). Vidare är inte heller föreningen skyldig att göra avdrag för preliminärskatt under denna gräns. Riksidrottsförbundet, (2006b) skriver dock att det inte är något fribelopp, utan skulle ersättningen uppgå till ett halvt prisbasbelopp eller mer skall arbetsgivaravgift betalas på hela beloppet. Om föreningen är skyldig att betala ut mer än så i ersättning till en enskild person under ett år kan det löna sig att göra det efter ett årsskifte. Det för att ersättningsperioden har börjat om och föreningen nu kan betala ut ca 20 000 kr till utan avgifter.

Den komplicerade lagstiftningen medför att det inte bara är medvetenhet som för föreningarna in i Gråzonen utan det kan även vara deras omedvetenhet. Omedvetenheten grundar sig på den okunskap som finns angående hur ekonomin skall skötas, då denna kan vara ganska komplex (Lundén och Lindblad, 2002).

Det är inte alla AIIF som har en ekonomiskt utbildad person eller någon som har goda kunskaper i föreningsekonomi tillgänglig för posten som ekonomiansvarig. Det kan medföra att kompetensen inte finns för de ekonomiska uppgifter som skall skötas. Det kan vidare orsaka problem inte bara för att ekonomin blir lidande utan även eftersom hela styrelsen kan bli ansvarig vid ett eventuellt brott (Lundén, 2002). Ett brott kan vara svårt att bevisa när det uppstår på grund av okunskap eftersom den ekonomiansvarige inte gjort brottet uppsåtligen eller med grov oaktsamhet, vilket är en förutsättning för att det skall klassas som brott. Om vi går tillbaka till Enskede IK fallet, lades förundersökningen ned på grund av det. (Svt, 2006)

Hypotes 2: Föreningarna gör medvetna val utifrån sin kunskap, det får dem att drivas in i Gråzonen.

5.1.2 Föreningens storlek

I och med att en förening blir större, krävs det mer arbete med föreningens ekonomi och intressenterna tenderar att bli fler. Positive Accounting Theory (PAT) handlar om varför redovisningsskyldiga agerar som de gör i vissa situationer (Watts och Zimmerman, 1986). Deegan och Unerman, (2006) säger att teorin innehåller grundhypoteser: hypotesen om bonusavtal; hypotesen om låneavtal och hypotesen om storleken på företaget. Det är hypotesen om storleken på företaget som handlar om att de större företagen och organisationerna har ögonen mer på sig från lagstiftande organ som är intressant för vår uppsats. I och med att de har ögonen på sig mer, ökar kraven på att de skall sköta sin redovisning på ett bra sätt. Det här kan jämföras med föreningarna. Visserligen är de större föreningarna långt ifrån de större företagen då det gäller omsättning men samma tendens kan urskiljas att de större har fler ögon på sig. Till och med skatteverket själva har gått ut och sagt att de kontrollerar de större elitsatsande föreningarna mer och hårdare än vad de gör inom breddidrotten (Skatteverket, 2006d).

En AIIF som blir större blir det t.ex. då deras representationslag (A-lag) avancerar i seriesystemet. Som exempel kan nämnas att gå mellan Division 1 och Superettan i fotboll som innebär en markant ökning av reskostnader. Det beror på att lagen i superettan är utspridda över hela Sverige medan föreningarna i Division 1 är indelade i två grupper (södra och norra) efter geografiskt läge. Föreningarna måste i de flesta fallen också värva flera nya (dyrare) spelare för att klara sig kvar i Superettan. Ökade resekostnader och spelarkostnader måste uppvägas, förhoppningsvis av högre publikintäkter och fler- och större sponsorer. Men hur man än löser problemen med en dyrare budget, innebär det i slutändan att det ekonomiska arbetet blir tyngre. Har inte föreningen haft en ekonomiansvarige på heltid så behövs det troligen nu. Fler sponsorer innebär även fler intressenter, alltså fler som vill ha insyn i föreningarnas ekonomi och som vill veta att deras pengar investeras på rätt sätt. En stor AIIF kan också vara en förening som har olika typer av idrotter inom samma organisation medan de små AIIF kanske bara har en typ av idrott.

Det kan också komma att ställas högre krav på att styrelsen sköter sina uppgifter både inåt gentemot medlemmarna och utåt mot föreningens externa intressenter när föreningen växer. Här har vi valt att utgå från den institutionella teorin som beskriver hur en organisation skall bete sig för att leva upp till de förväntningar som ställs på den utifrån samhället (Deegan och Unerman, 2006). När en förening växer ökar såldes också andelen intressenter som vill ha insikt i föreningens ekonomi och trycket från dem blir allt större. Det vill säga att intressenterna i större utsträckning kräver information om in- och utflöden i föreningen. Ta t.ex. bidragsgivarna, de vill ha kontroll på att deras bidrag går till det tilltänkta målet och Skatteverket vill kunna se redovisningar på att det som är skattebetingad näringsverksamhet beskattas därefter. Det gäller naturligtvis också små AIIF men kraven är större på de stora AIIF eftersom det handlar om mer pengar i dem. Att de större AIIF omsätter mer än de små är inte så konstigt eftersom de kan locka en stor publik som genererar större intäkter och de får dessutom mer i bidrag från kommun och stat (Lundén och Lindblad, 2002). Sponsorintäkterna blir ock-

så större då det är fler som vill vara med och synas i en AIIF som det går bra för.

Lundén och Lindblad, (2002) lyfter fram en del faktorer som påverkar om en idrottsförening är bokföringsskyldig eller inte, beroende på dess storlek. Dessa faktorer presenteras nedan:

- Ideella föreningar som bedriver näringsverksamhet och/eller har mer än 30 prisbasbelopp i omsättning men som normalt omsätter högst 20 prisbasbelopp och inte är moderbolag är bokföringsskyldiga men behöver inte upprätta bokslut eller årsredovisning.
- Likadana ideella föreningar som ovan men som omsätter mer än 20 prisbasbelopp måste göra ett årsbokslut.
- För att behöva upprätta en årsredovisning måste föreningen ha mer än 10 anställda eller ha ett nettovärde på tillgångar som överstiger 24 miljoner.

En större förening kan bli utsatt för hårdare granskning än de små föreningarna sett till bakgrunden av att skyldigheterna ökar och andelen intressenter tenderar att bli högre. T.ex. skall årsredovisningen granskas av en godkänd eller auktoriserad revisor.

Hypotes 3: På grund av trycket utifrån, drivs små AIIF längre in i Gråzonen än stora AIIF.

5.2 Grundförutsättningar

Alla AIIF har olika förutsättningar och resurser för att bedriva sin verksamhet. Det kan t.ex. handla om medlemsstruktur, ekonomiska-, geografiska- och demografiska förutsättningar. Det som dock är lika för alla AIIF är deras beroende av omvärlden. En AIIF kan inte verka och fortgå utan t.ex. ideella arbetsinsatser från allmänheten. Om föreningen har problem att hitta ideella krafter som kan hjälpa till, blir de tvungna att anställa personal och

då behövs det en tillräckligt stark ekonomi för att kunna finansiera det. En AIIF får inte en bra ekonomi över en natt utan det krävs hårt arbete för att antingen finna finansiärer som kan skjuta till pengar till föreningen i form av t.ex. sponsring och bidrag, eller så får föreningen bedriva någon form av näringsverksamhet. Om en förening kan drivas av ideellt arbete och med hjälp av externa finansiärer, slipper de det arbete som det innebär att redovisa näringsverksamheten. För en förening utan näringsverksamhet försvinner även flera av de möjligheterna som finns för att föreningen skall drivas in i Gråzonen då de inte har någon skattepliktig inkomst att ta hänsyn till. Har föreningen en skattepliktig inkomst måste de ta hänsyn till om arbetet utförs av ideella krafter eller av någon anställd. Även hur stor andel av intäkterna som används till den allmännyttiga verksamheten skall det tas hänsyn till. Vare sig det ska beskattas eller inte, måste allting ändå bokföras.

Hypotes 4: Desto högre andel skattepliktiga inkomster en AIIF har, desto längre drivs dem in i Gråzonen.

5.2.1 Medlemsstruktur

Hur en AIIF:s medlemsstruktur ser ut skiljer sig mellan olika AIIF. Lundén och Lindblad, (2002) anser att föreningarna drivs till stor del utifrån de värderingar och kunskaper som styrelsemedlemmarna besitter. Faktorer som påverkar de värderingar och kunskaper som styrelsemedlemmarna för in i föreningarna är t.ex. ålder, kön, yrke och tidigare erfarenheter. Man kan anta att en AIIF vill ha en sådan sammansättning av styrelsen att kompetensen blir så vidsträckt som möjligt. Många AIIF har även inskrivet i sina stadgar hur de vill att medlemsstrukturen skall se ut, t.ex. kan en högskoleförening ha inskrivet att medlemmarna skall vara studenter. I en fackförening vill man ha medlemmar av en viss yrkesgrupp. En AIIF skall vara öppen för alla, dock går det att göra undantag och utesluta medlemmar då de inte skött sig.

Bakgrunden och värderingarna som den ekonomiansvarige har kan vara väldigt viktiga, inte bara för att det skall vara någon som har kunskapen att driva en AIIF's ekonomi utan även att det skall vara en pålitlig person. Det finns mer än ett exempel på när en kassör har förskingrat pengar från en AIIF's kassa, ett exempel är i en idrottsförening i Linköpings kommun där kassören med omedelbar verkan fick lämna sin post sedan det hade uppdagats att den ekonomiansvarige fört över 41 000 kronor av föreningens pengar till sitt eget konto (Östgöta Correspondenten, 2006).

Vi bedömer att en AIIF som väljer att ha en avlönad ekonomiansvarig kan tjäna på det. Det är lättare att hitta en kunnig person till posten som ekonomiansvarig om man kan erbjuda dem lön, samtidigt får den ekonomiansvarige ett större intresse av att föreningens ekonomi redovisas korrekt då det är hans jobb. Det kan också ställas högre krav på en anställd att redovisningen skall vara korrekt.

Om den ekonomiansvarige är den enda i föreningen som vet hur ekonomin skall skötas sitter denna på mer information och kan utnyttja det till sin egen fördel. En möjlighet som den ekonomiansvarige kan ha, är att förskingra pengar och därmed begå ekonomisk brottslighet utan att någon annan kan kontrollera det, det vill säga om det inte finns någon intern kontroll. Det här är ett exempel på asymmetrisk information hämtat ur agentteorin (Deegan och Unerman, 2006). Förhoppningsvis finns det någon form av kontroll som kan motverka att förskingring sker. Enligt PWC:s studie gjord av Bussman, (2005) om global ekonomisk brottslighet, är internrevisionen den funktion som har haft störst verkan i att finna ekonomisk brottslighet inom den egna organisationen. Inom föreningsvärlden är troligen inte internrevision speciellt utbredd utan i de flesta AIIF är det den ekonomiansvarige som ensam har total kontroll över ekonomin och redovisningen. Det medför att möjligheterna för denne att ge vinning till sig själv är stora.

Studien av Bussman, (2005) pekar på att det finns tre kriterier som skall vara uppfyllda innan någon begår ekonomisk brottslighet.

- Individen måste ha ett incitament (eller anledning) att begå brottet
- Individen måste se en möjlighet att begå brottet
- Individen måste finna en ursäkt (i alla fall för sig själv) för att begå brottet.

Hypotes 5: En AIIF vars ekonomiansvarig är oavlönad drivs längre in i Gråzonen än en AIIF med en avlönad ekonomiansvarig.

5.2.2 Ekonomiska förutsättningar

På vilken ort en AIIF är belägen kan påverka dess ekonomiska förutsättningar. Skillnaden mellan två AIIF:s ekonomiska förutsättningar kan visa sig som störst när de är belägna i helt olika delar av Sverige t.ex. för en tennisklubb som är belägen på Östermalm i Stockholm gentemot en tennisklubb från Rosengård i Malmö. Även föreningar med kortare avstånd kan ha skilda förutsättningar. ”I Göteborg kom Örgryte IS och IFK Göteborg att förbindas inte bara med områden, utan än mer med olika klasser; de förvandlades till ett slags symboliska representanter för skilda samhällsskikt” (Idrottsbladet, 1942; citerad av Andersson, 2002). AIIF:s ekonomiska förutsättningar kan antas gå hand i hand med den typ av medlemmar som de attraherar. På Östermalm i Stockholm kan man anta att medborgarna har en högre inkomst än medborgarna som är bosatta i Rosengård och det är något som borde påverka föreningens ekonomi positivt.

Genom att utveckla sitt varumärke kan även en AIIF som är belägen på en ort med begränsade resurser öka sina ekonomiska förutsättningar. Det får man säga att t.ex. Barsebäcks Golfklubb har gjort. Det är en golfklubb som är belägen på en liten ort där medlemsutbudet är begränsat men genom att ha skaffat sig en hög status har man lyckats värva medlemmar från resten av landet och då speciellt personer med god ekonomi. Det kan vara så att en AIIF som redan har det bra ur en ekonomisk synvinkel vill ha det ännu bättre ”mycket vill ha mer” och därför väljer att befinna sig i Gråzonen. Dock borde anledningarna för en AIIF med sämre ekonomiska förutsättningar att

befinna sig i Gråzonen vara fler då dessa har större incitament till att förbättra sin ekonomi.

Hypotes 6: AIIF med sämre ekonomiska förutsättningar drivs längre in i Gråzonen än AIIF med gynnsamma ekonomiska förutsättningar.

5.3 Hypotessammanfattning

Hypotes 1: Komplex och omfattande lagstiftning leder till att AIIF drivs in i Gråzonen.

Hypotes 2: Föreningarna gör medvetna val utifrån sin kunskap, det får dem att drivas in i Gråzonen.

Hypotes 3: På grund av trycket utifrån, drivs små AIIF längre in i Gråzonen än stora AIIF.

Hypotes 4: Desto högre andel skattepliktiga inkomster en AIIF har, desto längre drivs dem in i Gråzonen.

Hypotes 5: En AIIF vars ekonomiansvarig är oavlönad drivs längre in i Gråzonen än en AIIF med en avlönad ekonomiansvarig.

Hypotes 6: AIIF med sämre ekonomiska förutsättningar drivs längre in i Gråzonen än AIIF med gynnsamma ekonomiska förutsättningar.

5.4 Kapitelsammanfattning

Vi har i det här kapitlet definierat vår egen teori som visar på sex olika faktorer som kan påverka att den enskilda AIIF drivs in i Gråzonen eller varför de på grund av dessa faktorer befinner sig utanför Gråzonen. Utifrån två övergripande faktorer; lagstiftningen och grundförutsättningarna har vi kategoriserat fyra underfaktorer. Till lagstiftningen är faktorerna föreningens storlek och (o) medvetenheten – (o) kunskapen kopplade. Till grundförutsättningarna hör medlemsstrukturen och de ekonomiska förutsättningarna. Utifrån de sex olika faktorerna har vi utformat sex hypoteser.

6 Empirisk metod

I det här kapitlet beskrivs hur den empiriska undersökningen utförts. Vi presenterar också vilka val vi gjort då det gäller urvalet samt förklarar valet av deduktiv metod. Vidare beskrivs datainsamlingen som skett genom mestadels besöksintervjuer. Vi presenterar dessutom vårt bortfall samt hur vår kvalitetssäkring har gått till.

6.1 Urval

Vår undersökning har vi genomfört med hjälp av flerfallstudier. För att kunna få relevanta svar på våra hypoteser valde vi AIIF med så stor variation som möjligt. Vi sökte variation i storlek, medlemsstruktur, grundförutsättningar och ekonomiska förutsättningar. För att få variation i storlek mellan föreningar valdes ett antal stora respektive små AIIF. Detsamma gäller för AIIF med olika typer av medlemsstruktur, grundförutsättningar samt ekonomiska förutsättningar. Vi har valt att göra ett icke-sannolikhetsurval. Med det menas att urvalet inte gjorts slumpmässigt utan vi har gjort specifika val (Christensen et al., 2001). Christensen et al., (2001) menar också att det inte spelar någon roll vilken urvalsmetod som används eftersom urvalet ändå inte motsvarar hela populationen helt och hållet.

Vår ambition från början var två respondenter från fyra olika typer av idrotter. Det skulle innebära åtta AIIF. Målgrupperna var två fotbollsföreningar, två ishockeyföreningar, två orienteringsföreningar och två golfföreningar. Vi valde efter ett tag att försöka höja vår ambition till tre föreningar från vardera av de fyra olika typer av idrott.

Fotboll och ishockeyföreningarna valde vi främst för att dessa idrotter är så pass stora i Sverige och att det är ett stort publikt intresse för just dessa föreningar. Medlemmarna i de här föreningarna är enligt Lundén och Lindblad, (2002) från alla olika samhällsklasser vilket gör att de kan vara intressanta

då det gäller vår hypotes om medlemsstruktur och grundförutsättningar. Om man dessutom tittar i media är det oftast fotboll eller ishockeyföreningar som nämns vid skandaler och då främst genom brister i redovisningen Lundén och Lindblad, (2002). Orienteringsföreningarna valdes för att vi uppfattat de som en motsats till fotbollsföreningarna och ishockeyföreningarna. Det gällande vilka de typiska medlemmarna är i föreningarna. Bristen på medialuppmärksamhet avseende ekonomisk brottslighet i orienteringsföreningarna har också gjort oss nyfikna på om de är skötsammare än ishockey- och fotbollsföreningarna. Vi gjorde även valet att ta med en sorts AIIF som vi tror domineras av högutbildade, valet föll då på golfföreningar. Vi vill därför ha med golfföreningar i underökningen för att se om det stämmer och i så fall jämföra med övriga föreningar som kanske inte har en likadan medlemsstruktur och samma ekonomiska förutsättningar som golfföreningarna.

6.2 Undersökningsmetod

För att kunna genomföra undersökningen på bästa sätt har vi valt att använda oss av besöksintervjuer i så stor utsträckning som möjligt. Respondenterna består av de olika föreningarnas ekonomiansvariga. Vi har valt ut föreningar som ligger i eller i anslutning till Kristianstad för att kunna ha tid och råd att göra besöksintervjuer. Det medför dock att vi inte kan göra en jämförelse mellan föreningar med större geografiskt avstånd. Det kan tänkas att det finns skillnad i redovisningen mellan AIIF beroende på geografiskt läge men vi väljer att undanta det på grund av tidsbrist och ekonomi. En fördel med besöksintervju är att även ha en chans till att observera respondenten under intervjun och därmed kunna tolka eventuella reaktioner (Christensen et al., 2001).

(Christensen et al., 2001) säger också att nackdelen med besöksintervjuer kan vara intervjuareffekten. Det vill säga att respondenten påverkas av intervjuaren och därmed svarar annorlunda än vad som respondenten egentligen tycker. Vid besöksintervjuerna har vi använt oss av en panelintervju, det vill säga att flera intervjuare intervjuar en respondent. Denna form av inter-

vju har fördelen att intervjun kan belysas från olika infallsvinklar då intervjuarna kommer på fler följdfrågor (Christensen et al., 2001). I de fall vi inte kunnat genomföra en besöksintervju har vi fått göra en telefonintervju alternativt en enkät som skickats via e-mail.

Fördelarna i vår undersökning med en telefonintervju är att den har gett oss möjligheten att få kontakt med en AIF som vi annars inte kunnat få svar ifrån på grund av att respondenterna inte hade tid att träffa oss personligen. Även här ska det dock sägas att det kan ske en intervjuareffekt som kan påverka respondenten negativt. När vi skickat iväg våra frågor som en enkät via e-mail istället har vi möjligheten att få svar av en förening där den ekonomiansvarige kanske inte har tid och/eller möjlighet att ge oss svaren på något annat sätt. Man ska komma ihåg att perioden då vi skulle genomföra våra intervjuer var många väldigt upptagna på grund av hög arbetsbelastning i och med att julfirandet närmade sig. Att skicka frågorna via e-mail är inget som vi uppskattat då vi inte haft någon möjlighet att observera respondenten samt att respondenten kunnat kontrollera och leta upp sina svar. Men vi hoppas däremot att bristen på intervjuareffekt ska uppväga det och medföra att svaren blir så ärliga som möjligt.

I undersökningen valde vi att använda oss av mestadels öppna frågor, det för att kunna få möjlighet att ställa följdfrågor som kan förklara bakomliggande orsaker till svaret. Slutna frågor skulle inte passa vår undersökning på grund av att de inte ger lika uttömmande svar som öppna. Ett problem som finns då man gör undersökningar av den typen då man vill komma åt känslig information kan datan vara svår att samla in. Det kan bero på att respondenterna inte vill svara ärligt på alla frågorna för att inte ge föreningen dåligt rykte. För att få så sanningsenliga svar som möjligt på de känsliga frågorna, har dessa frågor ställts i slutfasen av intervjuerna. Det för att först skapa ett förtroende hos respondenten (Christensen et al., 2001). Vi har också gjort observationer av respondenterna för att möjligen se på dem om de håller inne med något. Vi har skickat ut en summarisk sammanfattning av inter-

vjuguiden i förväg för att frågorna inte skall komma som en chock för respondenten vid intervjun.

Vi har valt att inte använda oss av bandspelare under intervjuerna på grund av att det kan medföra att respondenterna inte ger helt ärliga svar på frågorna. För att kunna täcka upp för den lagring av svaren som en bandspelare medför har två personer i gruppen skrivit ner svaren var för sig. Vi har gjort på det här sättet för att inte missa någon information som vi kunde ha missat om bara en skrivit ner svaren. Efter intervjun har svaren sedan sammanställts och en sammanfattning av intervjun har skrivits ner. Vi har även skrivit ner personliga reflektioner från intervjun, främst på vilket intryck respondenten gjorde på oss och hur den ekonomiansvarige reagerade på de olika frågorna.

6.3 Datainsamlingsmetod

De primärdata som vi till slut fick in och som utgjort underlaget för vår analys har vi fått av åtta olika ekonomiansvariga. Insamlingen fördelar sig på: sex besöksintervjuer, en enkät via e-mail och en telefonintervju, se tabell 6:1. Enkäten via e-mail och till viss del telefonintervjun medför att vi inte kan göra några fristående observationer av respondenten och föreningen, det är något som vi beaktar i vår analys.

Tabell 6:1

Datainsamlingsmetod								
	Fotboll		Ishockey		Orientering		Golf	
	Liten	Stor	Liten	Stor	Liten	Stor	Liten	Stor
Besöksintervju	X	X	X		X		X	X
Telefonintervju				X				
E-mail enkät						X		

Visar hur vi samlat in våra data från de olika föreningarna.

Den första kontakten med föreningarna, togs genom att vi skickade ett kontaktbrev till dem via e-mail (se bilaga 1) där vi förklarade vad vi hade för syfte med denna uppsats och vad vi avsåg att undersöka. Vi förklarade ock-

så att vi tog hänsyn till de forskningsetiska regler som finns och att respondentens svar behandlades anonymt. Vidare i brevet frågade vi om de var intresserade av att ställa upp på en intervju. Vi förklarade att inom några dagar efter att de mottagit brevet skulle vi kontakta dem per telefon för att höra om deras intresse och att bestämma ett eventuellt datum för en intervju. Till brevet bifogades en summarisk sammanfattning av intervjuguiden för att respondenten skulle kunna få en överblick av vilka områden vi skulle beröra.

6.3.1 Intervjuguidens utformning

För att kunna genomföra intervjuerna på bästa sätt har vi gjort en intervjuguide med de frågor som vi ämnar ställa till respondenten. En strukturerad intervju är baserad på standardiserade frågor som respondenten får svara på (Saunders et al., 2007). En ostrukturerad intervju är en intervju där man har ett ämne som intervjun skall beröra men där respondenten får prata fritt inom ämnet. Den intervjuform som passar oss bäst är en kombination av strukturerad och ostrukturerad intervju nämligen semistrukturerad intervju. En semistrukturerad intervju innebär att man har en checklista/intervjuguide med frågor till respondenten men att flera frågor kan tillkomma och/eller ändras om det anses nödvändigt på grund av situationer som kan uppstå (Saunders et al., 2007). Vi valde att göra denna typ av intervjuer för att ha en mall att gå efter men också för att kunna vara lite flexibla. Den intervjuguide som vi utarbetade bestod i inledningen av bakgrundsfrågor om föreningen och dess ekonomiansvarige. Senare i intervjuguiden ställde vi ett antal frågor som var mer ingående om föreningens ekonomi och dess verksamhet. Det hela avslutades med ett antal specifika frågeställningar som vi bad respondenten ta ställning till för att på så sätt kunna bedöma var i Gråzonen de befann sig, om de befann sig där.

6.4 Operationalisering

Genom operationalisering omvandlar vi Gråzonen till ett mätbart objekt.

6.4.1 Den beroende variabeln

Vår beroende variabel för denna undersökning är Gråzonen. För att bedöma hur långt in i Gråzonen föreningarna befinner sig har vi skapat fem frågeställningar (se bilaga 2), de observationer som vi gjort under intervjuernas gång har också värderats vid bedömandet. Även frågan: *Tror Ni själv att Ni ibland inte gör en korrekt redovisning? T.ex. vid ersättning till aktiva medlemmar o.s.v.* användes vid bedömningen för var i gråzonen de befann sig. Frågeställningarna tog upp ett antal situationer som en AIIF kan ställas inför. Exempelvis hur de redovisar vissa typer av ersättning till medlemmar och om de känner till vissa typer av skatteregler som finns för AIIF.

Beroende på hur de ekonomiansvariga besvarade frågorna/frågeställningarna kunde vi bedöma hur långt in i Gråzonen som föreningarna befann sig. Vi gjorde en skala i Gråzonen från 0-6. Där 0 är utanför Gråzonen på den "vita" sidan, medan 6 är på den motsatta sidan av Gråzonen. Svarade respondenterna att de redovisade på ett felaktigt sätt på alla fem frågorna antydde det således att de befann sig långt in i Gråzonen. Tvärtom gällde då respondenternas svar var korrekta ur en redovisnings synvinkel antydde det på att de inte befann sig lika långt in i Gråzonen eller var helt på den "vita" sidan. Alla de föreningar vars ekonomiansvariga som vi intervjuar kanske inte ger t.ex. ersättningar till aktiva medlemmar och då kan vi inte värdera deras svar på den frågan. När så är fallet spelar våra egna observationer om hur föreningen sköter sin ekonomi en ännu större roll.

6.4.2 Oberoende variabler

En oberoende variabel är en faktor som påverkar den beroende variabeln (Saunders et al., 2007). Våra oberoende variabler är de faktorer som presenteras i figur 5.1 i kapitel 5.

6.4.2.1 Lagstiftningen

Hypotes 1: *Komplex och omfattande lagstiftning leder till att AIF drivs in i Gråzonen.* För att få svar på denna hypotes frågade vi respondenterna: *tycker ni att den lagstiftning som finns är enkel att tillämpa eller är den krånglig?* Ett svar som i vårt tycke skulle göra att vi fann stöd för vår hypotes är om den övervägande delen av respondenterna upplever lagstiftningen som komplex och omfattande och att de på grund av det gör en felaktig redovisning som gör att de drivs in i Gråzonen. Däremot om de skulle uppleva lagstiftningen som lätt att förstå och enkelt att tillämpa, kan vi inte finna stöd för vår hypotes.

6.4.2.2 (O) Medvetenhet – (O) Kunskap

Hypotes 2: *Föreningarna gör medvetna val utifrån sin kunskap, det får dem att drivas in i Gråzonen.* Kunskap utgör grunden till ekonomiansvariges medvetenhet. För att bygga oss en bild utav föreningens ekonomiska kunskap ställde vi ett antal bakgrundsfrågor, om ekonomiansvariges utbildning, hur många år han varit ekonomiansvarig i föreningen, om han hade ett eventuellt yrke vid sidan av sitt uppdrag, om han hade något annat styrelseuppdrag i en annan förening och vad styrelsemedlemmarna hade för yrken. Vi ställde också ett antal frågor till den ekonomiansvarige som berörde hur de gjorde vid redovisning av ersättningar och om de kände till ”halva prisbasbeloppsregeln”.

Svar som skulle kunna ge stöd för vår hypotes är om de betalar ut ersättning till medlemmarna för resor till hemmaarenan men redovisar det som arbets-

resor, då redovisar de det på ett felaktigt sätt, se kapitel 5 om (o) medvetenhet – (o) kunskap. För att inte kunna ge stöd för hypotesen skulle ett svar kunna vara, vi väljer medvetet att använda halva prisbasbeloppsregeln, på så sätt befinner de sig på den ”vita” sidan av Gråzonen, trots att de gjort ett medvetet val utifrån sin kunskap. Vid värdering av kunskapen hos respondenterna observerade vi inte bara svaren på frågorna utan också vilket intryck de gav oss när de svarade.

För att få svar på respondentens eventuella omedvetenhet – okunskap använde vi oss av de svar vi fick av frågorna och frågeställningarna som vi ställde för att få reda på medvetenheten – kunskapen. För att värdera okunskapen har vi letat efter osäkerhet i respondenternas svar och om de inte riktigt vetat varför de valt ett specifikt sätt.

6.4.2.3 Föreningens storlek

Hypotes 3: *På grund av trycket utifrån, drivs små AIIF längre in i Gråzonen än stora AIIF.* För att få svar på vår hypotes om föreningarnas storlek ställde vi två bakgrundsfrågor om föreningen: antal medlemmar och omsättning. Vi tog även hänsyn i de fall där vi kunde det, till var i seriesystemen föreningens A-lag befann sig. På frågeställningen: *Uppfattar Ni att Ni har ett tryck från föreningens intressenter att redovisa på ett speciellt sätt?* Skulle vår hypotes stödjas om de större AIIF hade ett tryck på sig från sina intressenter att hålla sig utanför Gråzonen medan de små inte hade det.

6.4.2.4 Grundförutsättningar

Hypotes 4: *Desto högre andel skattepliktiga inkomster en AIIF har, desto längre drivs dem in i Gråzonen.* Den här hypotesen försökte vi få besvarad genom att ge två frågeställningar: *Finansierar ni föreningens verksamhet på något annat sätt än med medlemsavgifter t.ex. Genom lotteri, bingo, sponsring och/eller övrig näringsverksamhet?* och *Om ni utövar någon näringsverksamhet hur stor andel utav föreningens intäkter kommer från denna?*

Den naturliga följdfrågan till den första frågeställningen var att om de hade en annan finansieringsform hur de då redovisade den.

6.4.2.5 Medlemsstruktur

Hypotes 5: En AIIF vars ekonomiansvarig är oavlönad drivs längre in i Gråzonen än en AIIF med en avlönad ekonomiansvarig. Vi fick en bild av hur föreningarnas medlemsstruktur såg ut genom att ställa ett antal bakgrundsfrågor om styrelsen och föreningen, t.ex.: *Antal styrelsemedlemmar, styrelsemedlemmarnas yrken och finns det anställd personal.* För att få svar på vår hypotes ställde vi två frågor angående den ekonomiansvariges uppdrag: *Är ditt arbete avlönat?* och *Hur många arbetstimmar har du per vecka?* Det för att få fram om det fanns något samband mellan placeringen i Gråzonen och om den ekonomiansvarige var avlönad samt antalet nedlagda arbetstimmar.

6.4.2.6 Ekonomiska förutsättningar

Hypotes 6: AIIF med sämre ekonomiska förutsättningar drivs längre in i Gråzonen än AIIF med gynnsamma ekonomiska förutsättningar. För att ta reda på föreningens ekonomiska förutsättningar ställde vi frågor angående *medlemsavgiften* och om denna var *förhållandevis hög eller låg i jämförelse med liknande AIIF.* Även frågeställningen: *Finansierar ni föreningens verksamhet på något annat sätt än med medlemsavgifter t.ex. genom lotteri, bingo, sponsring och/eller övrig näringsverksamhet?* Som vi tidigare ställt angående föreningens grundförutsättningar användes. Det för att vi ville få reda på om föreningen hade fler sätt än medlemsavgifter att finansiera sin verksamhet på.

6.5 Bortfall

Som vi tidigare nämnt var vår ambition från början åtta AIIF men då vi började kontakta de föreningar som vi skickat kontaktbrevet till märkte vi att

det gick ganska lätt att boka in intervjuer. Av de fem första föreningarna vi fick kontakt med ville och kunde alla ställa upp på intervju. Det medförde att vi höjde ambitionen till totalt tolv AIIF. Efter att vi fått svar av de första fem blev bortfallet större. Av de ursprungliga åtta blev det till slut bara sex AIIF som vi kunde intervjuas. Av de ytterligare fem (vi kontaktade två orienteringsföreningar då vi ville gardera oss) vi kontaktat för att komma upp i tolv AIIF var det bara en som kunde ställa upp. Det gav oss sammanlagt sju AIIF, vi blev således tvungna att kontakta ytterligare en förening för att nå vårt ursprungliga mål på åtta AIIF.

Av de totalt sex AIIF som vi inte kunnat intervjuas var det en ishockeyförening, en orienteringsförening och en golförening som inte kunde ställa upp på grund av tidsbrist. En ekonomiansvarig i en fotbollsförening var tyvärr tvungen att avboka en inbokad intervju med oss på grund av schemakrock. De två sista föreningarna var en ishockeyförening och en orienteringsförening och dessa fick vi aldrig kontakt med. I och med att vi fick nöja oss med åtta AIIF istället för tolv innebar det att variansen inte blev lika stor. Det hade varit bättre att undersöka fler AIIF för att kunna göra fler analyser och finna samband som kanske inte blir synliga då vi undersöker färre AIIF.

6.6 Kvalitetssäkring

Saunders et al., (2007) menar att datans kvalitet bestäms av dess validitet, reliabilitet samt förutfattade meningar. I en semistrukturerad intervju finns en risk att intervjuaren påverkar respondenten. Det på grund av att frågorna inte är helt fasta utan kan ändras eller läggas till under intervjun. För att förbättra kvalitén på svaren, finns det ett antal metoder som kan utnyttjas. De är att:

- Vara väl påläst om organisationen och branschen.
- Välja rätt terminologi för att minimera missförstånd.
- Etablera förtroende hos respondenten innan de känsliga frågorna kommer.

- Välja rätt tidpunkt och veckodag som passar respondenten.

En bra metod bör ha hög reliabilitet för att om någon annan vill göra om undersökningen vid ett annat tillfälle skall samma resultat uppnås (Christensen et al., 2001). Då det gäller intervjuer är det svårt att mäta reliabiliteten i dessa, särskilt om de är av kvalitativ art (Wiedersheim- Paul, Eriksson, 1993). För att få så uttömmande svar som möjligt, ställde vi flera frågor av resonerande art, det för att senare kunna ställa följdfrågor. De var t.ex.: *Vilka lagar och praxis följer Ni i upprättandet utav er ekonomi?* och *Uppfattar Ni att Ni har ett tryck från föreningens intressenter att redovisa på ett speciellt sätt?* Vi hoppas genom att garantera anonymitet kunna få så ärliga svar som möjligt och därmed kunna få sådana svar att undersökningen kan upprepas med liknande resultat.

Validitet definieras genom i vilken grad du mätt det du avsåg att mäta (Christensen et al., 2001). Validitet handlar om trovärdighet och hur bra resultatet överensstämmer med verkligheten. Christensen et al., (2001) menar vidare att validiteten även handlar om graden generaliserbarhet. Med generaliserbarhet menas hur väl vårt urval överensstämmer med populationen samt vilka kriterier som styr urvalet (Christensen et al., 2001). Man skall beakta att eftersom vi valt ett icke-sannolikhetsurval kan vi inte hävda att vårt resultat är statistiskt representativt.

6.7 Kapitelsammanfattning

Vi har gjort ett icke-sannolikhetsurval där vi valt ut vilka AIIF som ingår i undersökningen. Det för att få med föreningar med varierande storlek, medlemsstruktur samt ekonomiska förutsättningar. Undersökning baseras på sex besöksintervjuer, en enkät via e-mail och en telefonintervju. Fördelning av de AIIF blev mellan idrotterna: fotboll, ishockey, orientering och golf. Det valdes två föreningar av varje idrott. Av totalt 14 kontaktade föreningar fick vi sex stycken bortfall.

För att kunna mäta vart i Gråzonen en AIF befinner sig har vi varit tvungna att operationalisera den. Gråzonen delas då upp i en skala mellan 0-6 där en förening som är helt "vit" hamnar i ruta 0 och en förening som är helt "svart" hamnar i ruta 6. Placeringen i skalan bestäms utifrån hur de olika föreningarna svarat på intervjuguidens fem sista frågeställningarna. Frågan: *Tror Ni själv att Ni ibland inte gör en korrekt redovisning? T.ex. vid ersättning till aktiva medlemmar o.s.v.* tas också med i bedömningen samt våra observationer under intervjuerna. De oberoende variablerna är de sex faktorer vi utformade i teoriavsnittet

7 Empirisk analys

I det här kapitlet kommer vi att analysera vår beroende variabel: Gråzonen och våra oberoende variabler. Vi kommer att börja med att analysera Gråzonen utifrån de olika typer av idrott och vilken storlek föreningarnas har. Vi fortsätter sedan med att pröva hypoteserna utifrån den data som vi har insamlat, för att se om vi kan finna stöd för dem eller inte.

7.1 Analys av den beroende variabeln

Nedan följer de fem frågeställningar som vi använt oss av för att bestämma var i Gråzonen de olika AIIF befinner sig.

- *Finns det medlemmar eller ledare som får fri kost vid t.ex. bortamatcher?*
- *Betalar ni ut ersättning för arbetsresor till och från hemmaarenan/hemmabanan? Till vilket belopp i så fall och hur redovisas det?*
- *Har någon av era medlemmar bostadsersättning? Om ja, hur redovisar ni det?*
- *Har medlemmarna något bonuskontrakt? Om ja, hur redovisar ni det?*
- *Känner Ni till "halva prisbasbeloppsregeln"? D.v.s. om en idrottsutövare får mindre ersättning än det så slipper föreningen betala arbetsgivaravgifter. Är det något som Ni utnyttjar?*

De här frågorna tillsammans med våra egna observationer samt frågan: *Tror Ni själva att Ni ibland inte gör en korrekt redovisning? T.ex. vid ersättning till aktiva medlemmar o.s.v.* har vi gjort en bedömning var i Gråzonen som de föreningar som vi har undersökt befinner sig. Vi har delat in Gråzonen i sju olika rutor från 0-6 där ruta 0 är på den "vita" sidan innan Gråzonen och ruta 6 är den "svarta" sidan efter Gråzonen, se bild nedan.

Figur 7:1 Gråzonen indelad i olika rutor.

För att bedöma i vilken ruta av skalan en viss förening befinner sig har vi gjort en kategorisering av vad som påverkar föreningarnas placering. Vid bedömning av svaren på våra frågeställningar, har vi vägt dem lika hårt mot varandra med det menat att ingen fråga placerar föreningen längre in i Gråzonen än den andra.

- Ruta 0. Här placeras de föreningar som utifrån den ekonomiansvariges svar sköter redovisningen av ekonomin på ett oklanderligt sätt. Vi ska inte heller finna några oklarheter av föreningens redovisning utifrån de observationer som vi gör under intervjuerna. Vi skall alltså anse att föreningen är helt "vit" för att placera dem i den här rutan.
- Ruta 1. Här placeras de föreningar som redovisar fel i en av frågeställningarna, t.ex. att de ger fri kost till aktiva medlemmar och att det av svaret framgår att de inte redovisar det korrekt eller avstår från att redovisa det överhuvudtaget. Dock så ska vi i övrigt utifrån den ekonomiansvariges svar inte få några andra indikationer på att det sker ytterligare felsteg för en placering i ruta 1. Ett andra alternativ som kan placera föreningen i ruta 1, är om det inte kommer fram några felaktigheter av redovisningen utifrån den ekonomiansvariges svar men att vi vid våra observationer får intrycket av att det finns annat i föreningen som inte redovisas korrekt eller att respondenten inte framstår som ärlig i sina svar.
- Ruta 2. Här placeras de föreningar som svarar att de inte gör en korrekt redovisning på endast en av våra fem frågeställningar, samt att vi gör observationer under intervjun som tyder på att det finns annat

i föreningen som inte redovisas korrekt eller att respondenten inte är ärlig i sina svar.

- Ruta 3. Här placeras de föreningar som svarar att en korrekt redovisning inte sker eller att en redovisning inte sker överhuvudtaget i samband med två av våra fall samt att vi får ett intryck av att respondenten är osäker på sina svar och bara stämmer in i vad vi säger. En förening där de erkänner direkt på frågan: *Tror Ni själva att Ni ibland inte gör en korrekt redovisning? T.ex. vid ersättning till aktiva medlemmar o.s.v.* att de ibland gör en felaktig redovisning, placeras de direkt minst i ruta 3 oavsett om de sköter all annan redovisning korrekt utifrån de svar som ges. Om föreningen redovisar någon av våra frågeställningar felaktigt eller inte redovisar dem överhuvudtaget, samtidigt som de säger att redovisningen inte alltid sköts korrekt, flyttas de längre in i Gråzonen.
- Ruta 4. Här placeras de föreningar som svarat att de inte gör en korrekt redovisning i tre till fyra av fallen. Huruvida vi gör observationen att det finns ännu mer under ytan som inte är korrekt kan medföra att föreningen flyttas ytterligare ett steg in i Gråzonen.
- Ruta 5. Här placeras de föreningar som svarat att de inte gör en korrekt redovisning på fyra av våra frågeställningar och där vi ytterligare observerat att det kan finnas mer som inte redovisas korrekt
- Ruta 6. Här placeras de föreningar som vi bedömt redovisar en helt felaktig bild av sin ekonomi utifrån de svar som getts av den ekonomiansvarige, huruvida vi observerar att föreningen inte sköter sin redovisning vid fler tillfällen spelar ingen roll.

Utifrån de ovanstående kriterierna har vi i gruppen gjort bedömningarna tillsammans var de olika föreningarna är placerade i Gråzonen.

7.1.1 Analys av fotbollsföreningarna

7.1.1.1 Den lilla föreningen

Vårt samlade intryck av föreningen var att de hade det tufft att få pengarna att räcka till, det ska dock sägas att det är något som de flesta av de ekonomiansvariga har påpekat. För att få en bättre kontroll över den löpande verksamheten och dess utgifter hade föreningen skapat en ekonomisk kalkyl för varje månad. En sådan har man inte haft innan och den har hjälpt föreningen att bättre fördela pengarna över året, även till perioder då intäkterna är lägre. Den ekonomiansvarige hade varit med i föreningen en längre tid och trots att han var heltidsanställd så lade han även ner mycket av sin egen fritid i föreningen.

Föreningens placering i Gråzonen blev i ruta 3. Den här

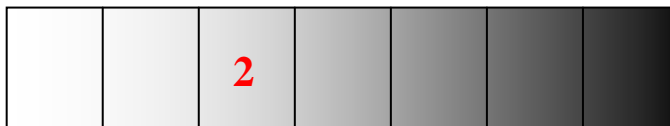
föreningen redovisade inte alls den fria kost som gavs till de aktiva medlemmarna. Vid korrekt redovisning skulle det ha redovisats som kostförmån och blivit belagt med arbetsgivaravgifter. Vidare gav föreningen bilersättning till de aktiva medlemmarna som hade mer än 5 mil till hemmaarenan. Bilersättning får endast ges i samband med tjänsteresa, resa till hemmaarenan räknas inte som sådan. Vid resa till hemmaarenan kan föreningen betala ut reseersättning istället men då ska det tas upp som lön och beskattas därefter med arbetsgivaravgifter m.m. Vi tyckte även att den ekonomiansvarige var lite diffus och svävande i sina svar, det fick oss att fundera på om hans kunskap verkligen var tillräcklig.

7.1.1.2 Den stora föreningen

Utifrån föreningens storlek och de regler och praxis som det här medförde har de ett extra tryck på sig att sköta sin ekonomi. Det trodde vi var något som skulle medföra att föreningen skulle sköta sin ekonomi övergripande på

ett bra sätt men som vi kommer att nämna i nästa stycke var det en specifik sak som avgjorde vår bedömning.

Den stora fotbolls-
föreningen har fått
en placering i ruta

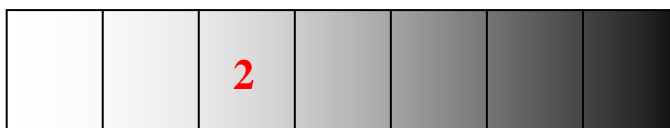
2. Det på grund av att då aktiva medlemmar fick fri kost redovisades det inte. Under intervjun framkom också en speciell sak som avgjorde vår bedömning för placeringen i ruta 2. Den ekonomiansvarige uppgav att föreningen tillämpade ”halva prisbasbeloppsregeln”. För att i vissa fall komma under gränsen gavs den sista delen av ersättningen i form av ett idrottsschablonavdrag. I korta drag är Idrottsschablonavdraget ett avdrag som får uppgå till högst 3000 kr/år, det får en idrottsutövare göra för faktiska kostnader i samband med sin idrottsutövning (Riksidrottsförbundet, 2006c). Den sista delen av ersättningen borde alltså ha varit vanlig lön och i några fall hade föreningen således kommit över gränsen för ett halvt prisbasbelopp och blivit skyldiga till fulla kostnader för arbetsgivaravgifter m.m.

7.1.2 Analys av ishockeyföreningarna

7.1.2.1 Den lilla föreningen

Föreningen var ganska liten och den ekonomiansvarige påpekade flertalet gånger svårigheterna med att få ideella krafter att ställa upp i föreningen och problemen som den begränsade ekonomin förde med sig. I övrigt gav den ekonomiansvarige oss ett gott men lite nervöst intryck. Det är dock inget som vi kommer lägga till grund för bedömningen av föreningens placering i Gråzonen.

Den lilla ishockeyföreningen placerades i ruta 2. Den här

föreningen redovisade inte heller när de gav aktiva medlemmar fri kost. Den ekonomiansvarige drog sig för att ge uttömmande svar. Det tillsammans med det samlade intrycket från föreningen fick oss att misstänka att föreningen även på andra områden inte skötte sin redovisning korrekt för att minska kostnaderna.

7.1.2.2 Den stora föreningen

Föreningen har haft en del ekonomiska problem under det senaste årtiondet. Det har medfört att de idag utifrån sett verkar sköta all sin redovisning på ett korrekt sätt för att undvika att hamna i samma situation igen. Den här föreningen kunde tyvärr inte träffa oss personligen för en besöksintervju utan vi fick göra en telefonintervju istället. Det förde med sig att vi inte hade möjligheten att observera respondenten på samma sätt som vid en besöksintervju och vi får således beakta det i vår bedömning av föreningen.

Vi har valt att placera den stora ishockeyföreningen i

ruta 1. Med tanke på de tidigare ekonomiska problemen, skötte föreningen idag sin redovisning på ett tillsynes korrekt sätt förutom på en punkt och det var att de ibland gav de aktiva medlemmar fri kost som ej redovisades. Dock kunde vi som tidigare nämnts inte observera respondenten personligen vilket kunde ha gett oss en ännu tydligare bild av föreningen och möjligtvis även placerat dem längre in i Gråzonen.

7.1.3 Analys av orienteringsföreningarna

7.1.3.1 Den lilla föreningen

Som vi tidigare nämnt i uppsatsen har vi varit nyfikna på om bilden av orienteringsföreningar som skötsamma stämmer. Den här bilden förändrades inte efter att intervjuat ekonomiansvarige i den här föreningen. Ekonomiansvarige var väl påläst och hade en gedigen yrkeserfarenhet inom finansbranschen bakom sig. Föreningen hade inte mycket pengar att röra sig med men vi fick ändå intrycket av att om så hade varit fallet hade ekonomiansvarige sett till att ekonomin sköts likadant. Vi ska dock påpeka att vi inte helt kan utesluta att föreningen hade nyttjat något av de mindre kryphålen som verkar vara fallet i alla de andra föreningarna.

Föreningen har fått
en placering i ruta
0. Det fanns ingen

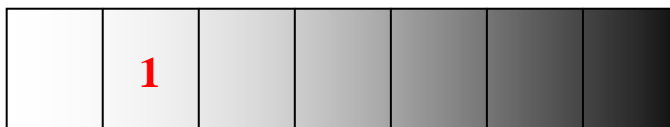

av våra frågeställningar som var tillämplig på föreningen, det till stor del för att föreningen inte hade en speciellt stor ekonomi. Den enda ersättning som medlemmarna fick var kostnadsersättningar vid resor till tävlingar och läger på annan ort och den redovisades helt korrekt från föreningens sida.

7.1.3.2 Den stora föreningen

Eftersom denna intervju var tvungen att ske som en e-mailenkät, har vi tyvärr inte haft möjligheten att göra några observationer på plats. Det är något som vi beaktar vid vår placering av föreningen då den ekonomiansvarige haft möjlighet att tänka igenom samt att kolla upp varje svar i lugn och ro. Trots att den ekonomiansvarige varit upptagen har han varit villig att hjälpa oss ända från första kontakten. Utifrån svaren på frågorna har vi uppfattat det som att den ekonomiansvarige förstått frågorna och verkar ha gett ärliga svar då han medgav att det förekom felaktigheter.

Föreningen placeras i ruta **1**. Inte heller den här föreningen

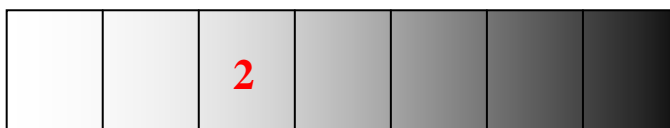
redovisar de enstaka tillfällen som de ger fri kost till sina aktiva medlemmar. Eftersom vi inte gjort några observationer på plats, får vi i vår bedömning av övriga intryck se hur den ekonomiansvarige svarat på andra frågor. I det här fallet ger föreningen bland annat bonus till några medlemmar och det redovisas som träningsbidrag på träningskonto vilket är helt i sin ordning enligt reglerna. Vi har utifrån de andra svaren gjort bedömningen att föreningen förutom vid redovisningen av fri kost är korrekt i sin redovisning.

7.1.4 Analys av golföreningarna

7.1.4.1 Den lilla föreningen

Föreningens ekonomi var ganska god i dagsläget men för några år sedan valde de att skära ner på fasta tjänster för att ha endast två stycken anställda: en ekonomiansvarig och en greenkeeper. Resten av personalen som behövs anställs per säsong för att minska på kostnaderna.

Vi placerade föreningen i ruta **2**. Den här föreningen är

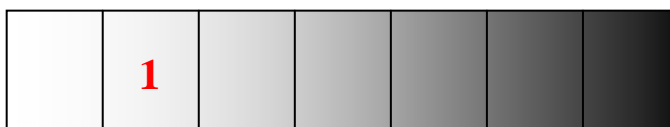

den första av de föreningar vi undersökt där vi inte riktigt varit säkra på dess placering i Gråzonen utifrån våra bedömningsgrunder. Av våra frågeställningar var det bara fri kost till aktiva medlemmar som inte redovisades korrekt (i det här fallet inte alls). Under intervjun framkom det dock att även vissa förmåner såsom fritt rangekort inte redovisades. Utifrån våra bedömningsgrunder får föreningen en placering i ruta 2 men steget in i ruta 3 är inte långt.

7.1.4.2 Den stora föreningen

Vi upplevde föreningen som skötsam samt att ha en kompetent personal med väsentlig utbildning för att sköta ekonomin i föreningen. Det här var den första och enda föreningen där den ekonomiansvarige inte klagat över att det var svårt att få pengarna att räcka till.

Den stora golfföreningens placering blev i ruta **1**. På

fallfrågan om fri kost till aktiva medlemmar blev svaret att det gavs ibland men då skedde ingen redovisning av det som kostförmån. Det var den enda fallfrågan som besvarades på ett felaktigt sätt. Våra övriga observationer av föreningen och dess ekonomiansvarige gav oss inga misstankar om att det skulle ske något annat som kunde anses vara ett skäl för att placera föreningen längre in i Gråzonen

7.2 Oberoende variabler

7.2.1 Lagstiftningen

Resultatet av den här faktorn blev att 75 % av de föreningar vi undersökte, inte tyckte att lagstiftningen var svårtolkad, se diagram 7:1. De flesta av dessa hade tidigare erfarenhet från yrkesliv inom ekonomi. De menade att de upprättade föreningens redovisning på liknande sätt som i ett litet företag. Av de ekonomiansvariga som svarade att lagstiftningen var svår, var det främst skattereglerna som de tyckte var svåra. Vid intervjuerna framkom också att några av de respektive specialförbunden hade tagit fram praxis för vad just deras typ av idrottsföreningar skall följa. Som exempel kan nämnas att Svenska Fotbollsförbundet satt upp regler för hur fotbollsföreningarna skall redovisa. Ett annat exempel är Svenska Golf förbundet som har sammanställt alla regler som en golfförening kan komma i kontakt med. Dessa praxis har tagits fram för att underlätta för föreningarna vid redovisningen

och det här förklarar till viss del varför de flesta ekonomiansvariga inte tycker att lagstiftningen är svårtolkad. Eftersom vi ger lagstiftningen ett stort utrymme till varför föreningarna kan befinna sig i Gråzonen, gör det här utfallet att vi inte kan stödja oss mot en av våra grundfaktorer i teorin till varför föreningarna befinner sig i Gråzonen

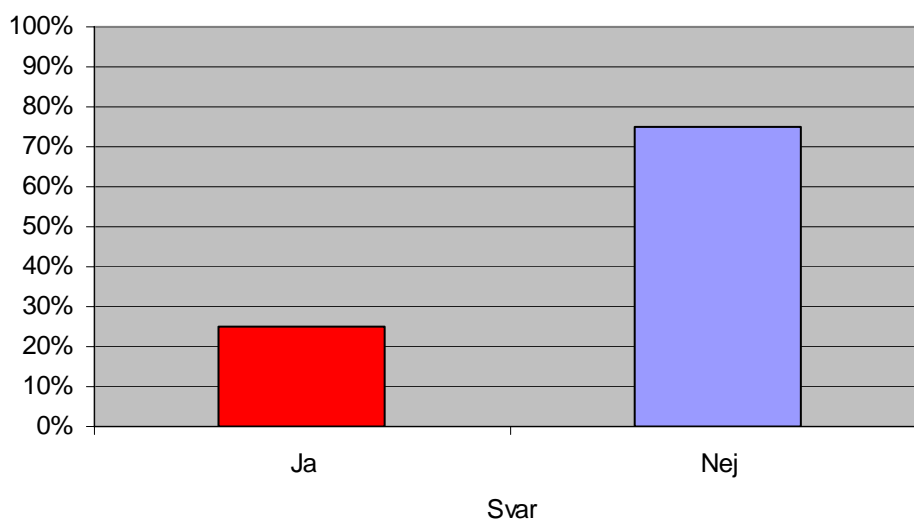

Diagram 7:1 Beskriver hur stor andel av de föreningar som vi har undersökt som svarade att de uppfattar lagstiftningen som svårtolkad eller inte.

7.2.2 (O) Medvetenhet – (O) Kunskap

Den här faktorn visade ett ännu tydligare resultat än den tidigare faktorn lagstiftningen. Här var det 87,5 % av respondenterna som svarade att de gjorde medvetna val vilket ledde till en felaktig redovisning. Det område där medvetna val förekommer mest var vid redovisning av fri kost till medlemmar. Av de föreningar som vi undersökte var det endast en förening som inte gav fri kost till medlemmarna. De övriga gav fri kost till de aktiva medlemmarna och redovisade det felaktigt eller ibland inte alls. Då en förening ger fri kost till medlemmarna skall de redovisa arbetsgivaravgifter på ett schablonbelopp fastställt av skatteverket, se kapitel 5.

I ett fall förekom det även arbetsreseersättning som medvetet redovisades på ett felaktigt sätt för att på så vis få ner skattekostnaderna. Övervägande delen av respondenterna kände till ”halva prisbasbeloppsregeln”. Dock var det endast fotbollsföreningarna och ishockeyföreningarna som utnyttjade den aktivt. Under en intervju framgick det att föreningen medvetet gav medlemmarna en annan typ av ersättning än lön då de annars hade överskridit gränsen för halva prisbasbeloppet. Det var för att föreningen inte skulle behöva betala arbetsgivaravgifter och för att medlemmen skulle slippa betala inkomstskatt. På så sätt kan man locka medlemmar till föreningen genom en högre ersättning. Om de gör dessa justeringar här för att undslippa vissa skattekostnader kan det tyda på att de även i andra fall kan göra justeringar för att minska eller helt slippa skattekostnader.

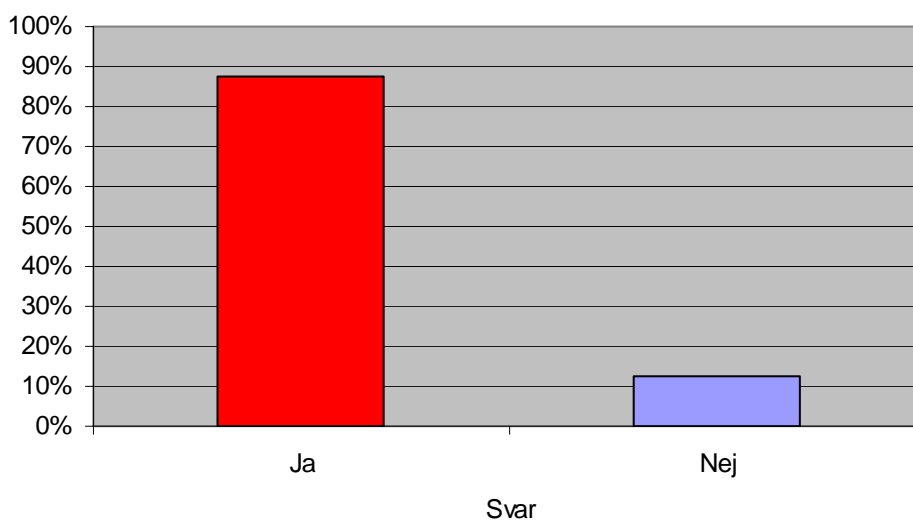

Diagram 7:2 Visar hur stor andel av de föreningar som vi undersökt som svarade att de gör medvetna val som leder till att redovisningen blir felaktig.

7.2.3 Föreningens storlek

Då det gällde faktorn om föreningarnas storlek var det 75 % av de stora föreningar som kände ett tryck från sina intressenter att redovisa på ett specifikt sätt. Medan det var 25 % av de små föreningar som kände liknande tryck från sina intressenter. De föreningar som kände att de hade högst tryck på sig var de större fotbolls och ishockeyföreningarna som hade krav från

sina respektive specialförbund att ha ett positivt eget kapital. Om de har negativt eget kapital kan det leda till att de blir degraderade i seriesystemet och det kan få förödande konsekvenser för föreningarna bland annat i form av uteblivna intäkter från såväl sponsorer som publik.

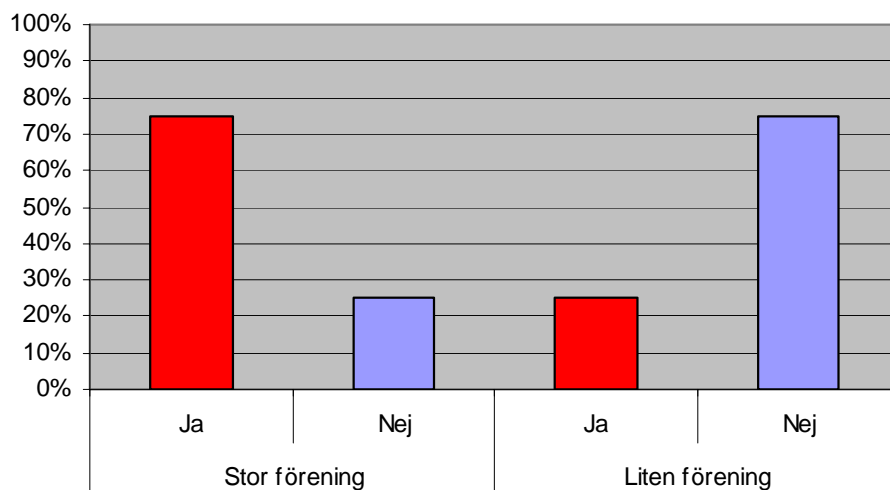

Diagram 7:3 Beskriver hur stor andel av de AIF vi undersökt som svarade att de känner ett tryck från sina intressenter eller inte, uppdelat på stora respektive små föreningar.

7.2.4 Grundförutsättningar

Det var ingen av de föreningar som vi undersökte som hade näringsverksamhet som var skattepliktig. Alla föreningar hade näringsinkomster som låg mellan 0 och 15 % av de totala nettoinkomsterna. För att näringsinkomsterna skall betraktas som skattepliktiga krävs att de skall utgöra mer än 20-30 % av den totala nettoinkomsten (Skatteverket, 2006a). De näringsinkomster som föreningarna hade var främst cafeteriaktivitet men även i vissa fall shoppar som sålde produkter som kan hänföras till dess idrott såsom bland annat souvenirer, matchtröjor, halsdukar och mössor.

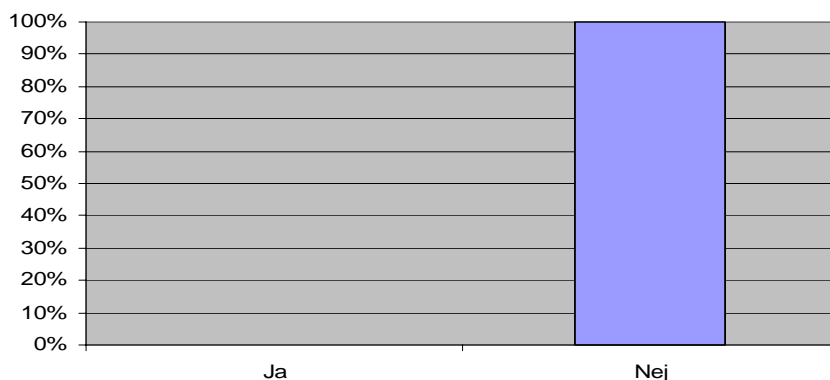

Diagram 7:4 Beskriver om de föreningar som vi undersökt bedriver näringsverksamhet i så stor utsträckning att den utgör mer än 20 - 30 % av de totala nettoinkomsterna.

7.2.5 Medlemsstruktur

I de flesta föreningar som vi undersökte fann vi att de hade runt tio styrelsemedlemmar. Vad det gäller styrelsemedlemmarna var det stor spridning mellan vilka typer av yrken som de hade. Det var allt från företagsledare, läkare, lärare, lantbrukare och militärer. En gemensam nämnare var att i de större föreningarna fanns det alltid företagsledare med i styrelsen. En annan gemensam nämnare som vi upptäckte var att i orienteringsföreningarna var övervägande delen av medlemmarna högutbildade. De ekonomiansvariga var i tre av de föreningarna vi undersökte oavlönade. I dessa tre föreningar arbetade de ekonomiansvariga mycket mindre per vecka än de avlönade, se diagram nedan. Det var i de båda orienteringsföreningarna och den större fotbollsföreningen som de ekonomiansvariga var oavlönade och arbetade således ideellt.

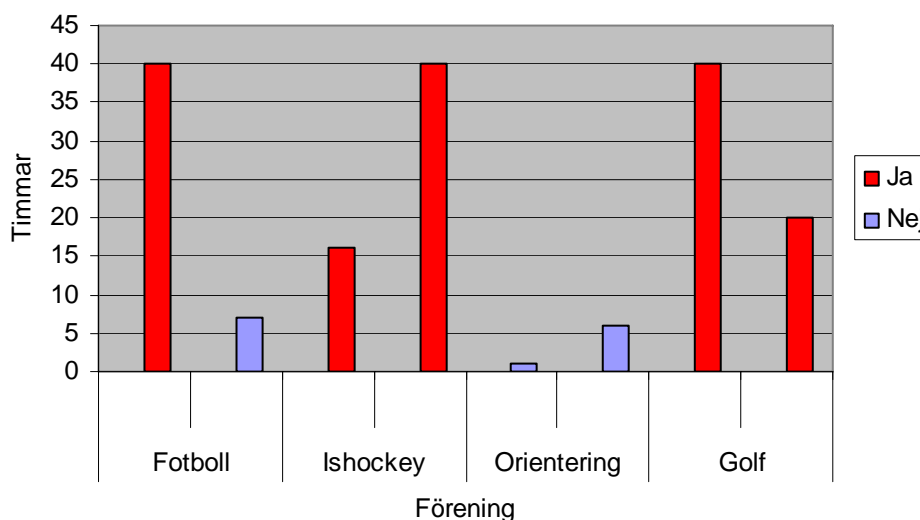

Diagram 7:5 Visar hur många timmar per vecka de ekonomiansvariga arbetar beroende på om de svarat att deras arbete är avlönat eller inte.

7.2.6 Ekonomiska förutsättningar

Vi har främst använt oss av snittmedlemsavgiften för att ta reda på vilka ekonomiska förutsättningar som de olika AIIF har. Självklart kan man inte bara studera dessa för att få fram föreningarnas ekonomiska förutsättningar men vi bedömer att det är en relativt bra approximation av de ekonomiska förutsättningarna. Då det gäller medlemsavgifterna svarade alla de ekonomiansvarige att de ansåg föreningen ligga på en medelnivå i jämförelse med liknande föreningar. Dock fanns det en skillnad om man jämförde mellan de olika typerna av idrott. Golföreningarna låg på en betydligt högre nivå än de övriga föreningarna som vi undersökte. Även orienteringsföreningarna utmärkte sig här genom att de hade låga medlemsavgifter men de var inte lika tydligt avvikande från övriga typer av idrotter som golföreningarna var. Som diagram 7:4 beskriver hade ingen av de föreningar vi undersökte någon skattepliktig näringsverksamhet.

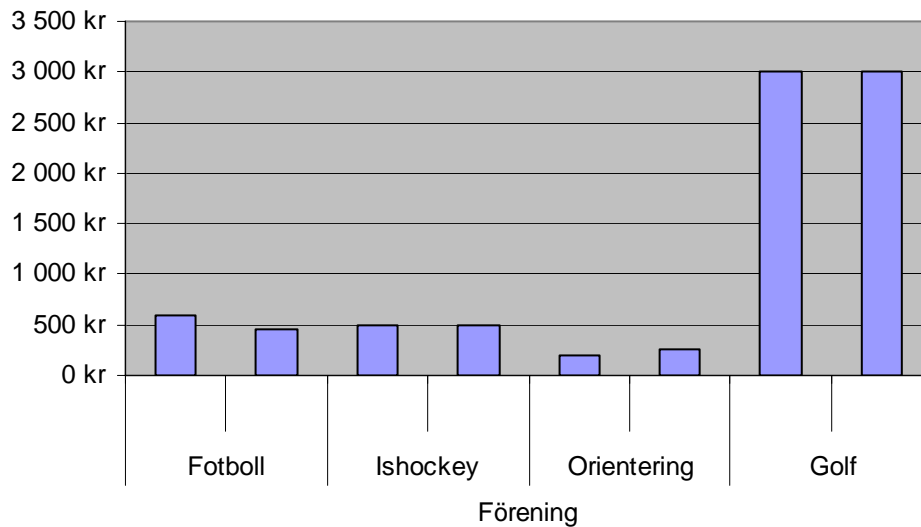

Diagram 7:6 Beskriver hur stor snittmedlemsavgiften är i de olika föreningar som vi undersök i svenska kronor.

7.3 Sambandsanalys

Hypotes 1

Vår hypotes då det gäller lagstiftningen är: *Komplex och omfattande lagstiftning leder till att AIF drivs in i Gråzonen.*

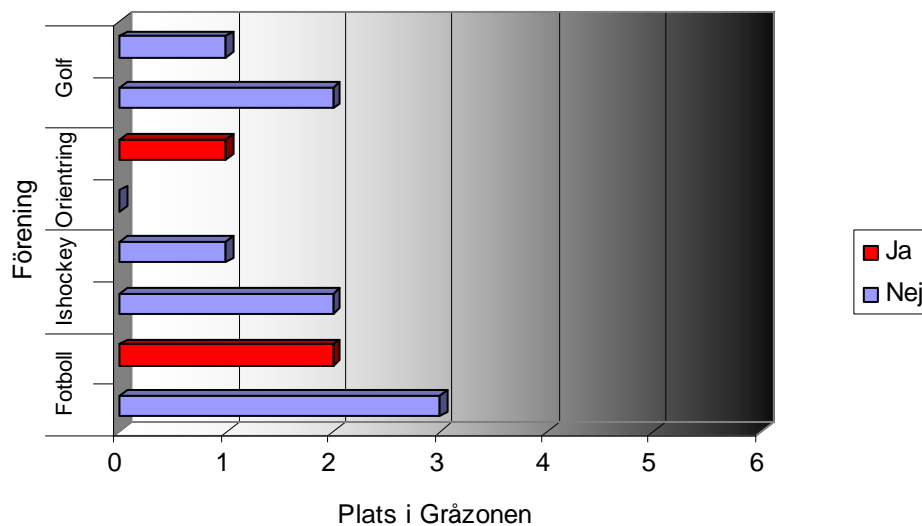

Diagram 7:7 Visar vad de olika föreningarna har svarat på frågan: *Är lagstiftningen svårtolkad?* i förhållande till deras placering i Gråzonen.

Som visas i diagram 7:7, kan inget samband tolkas. De två föreningarna som tyckte att lagstiftningen var svårtolkad utmärker sig inte i förhållande till de andra föreningarnas placering i Gråzonen. Vi har inte funnit stöd för vår hypotes då vi inte kan se något samband mellan föreningarnas plats i gråzonen och om föreningarna känner tryck från intressenter. Även om vi lägger till ytterliggare en variabel i analysen som t.ex. storleken finner vi inget samband.

Hypotes 2

Vår hypotes då det gäller omedvetna/medvetna val är: *Föreningarna gör medvetna val utifrån sin kunskap, det får dem att drivas in i Gråzonen.*

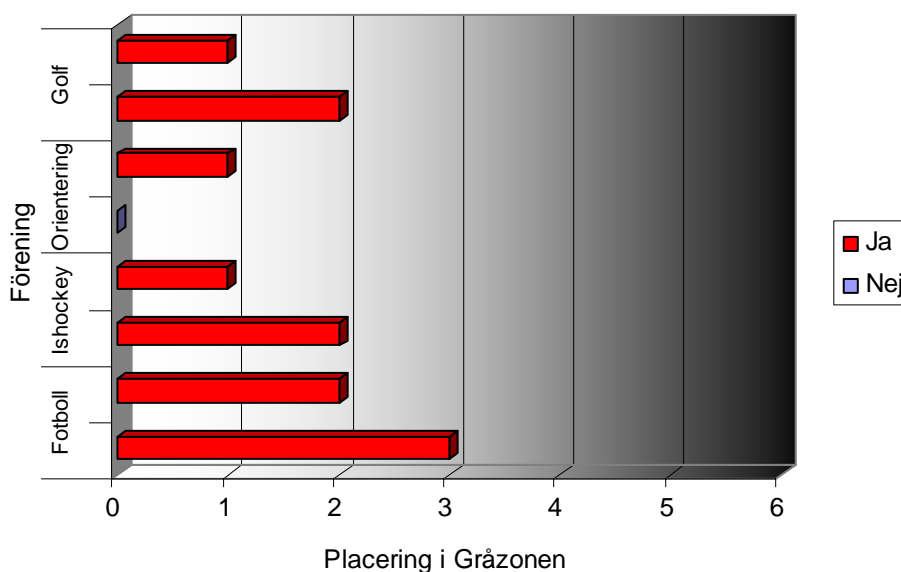

Diagram 7:8 Beskriver om de olika föreningarna gör medvetna val som leder till en felaktig redovisning i förhållande till deras placering i Gråzonen.

Denna hypotes har vi funnit stöd för eftersom vi hittat ett samband mellan de föreningar som gör medvetna val med hjälp av sin kunskap och att de befinner sig i Gråzonen. 87,5 % eller sju av åtta föreningar gjorde minst ett medvetet val vilket ledde till en felaktig redovisning. Som visas i diagram 7:8, är den förening som inte gjort medvetna val som leder till en felaktig redovisning, den enda som inte befinner sig i Gråzonen. Även om vi lägger

till ytterliggare en variabel i analysen som t.ex. storleken finner vi inget samband.

Hypotes 3

Vår hypotes då det gäller föreningens storlek är: *På grund av trycket utifrån, drivs små AIIF längre in i Gråzonen än stora AIIF.*

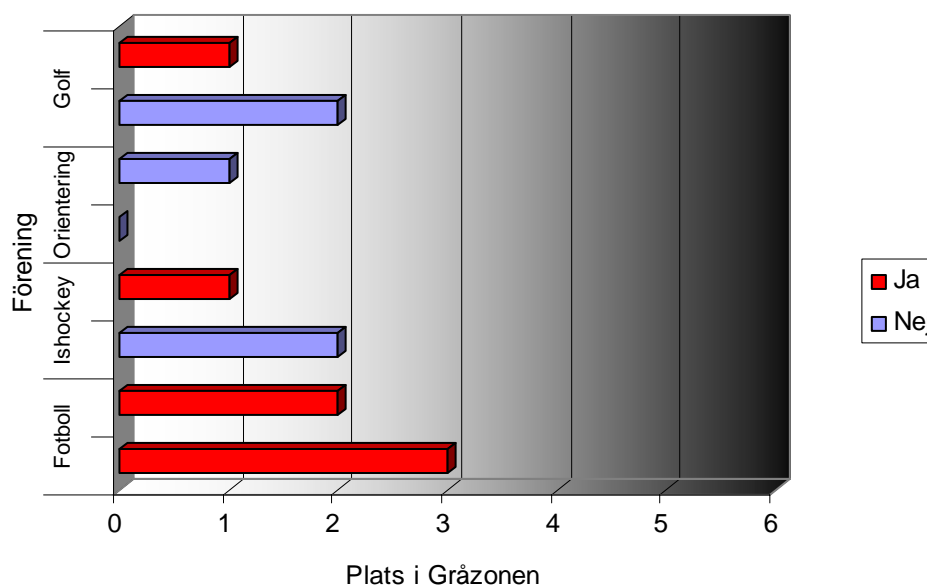

Diagram 7:9 Visar sambandet mellan var i Gråzonen föreningarna befinner sig och vad de svarat på frågan: *Uppfattar Ni att Ni har ett tryck från föreningens intressenter att redovisa på ett speciellt sätt?*

Som vi ser i diagram 7:9, är det fyra av åtta föreningar som medger att de känner ett tryck från sina intressenter. I diagrammet finns variablerna förening och plats i gråzonen. Utifrån det kan inget samband finnas.

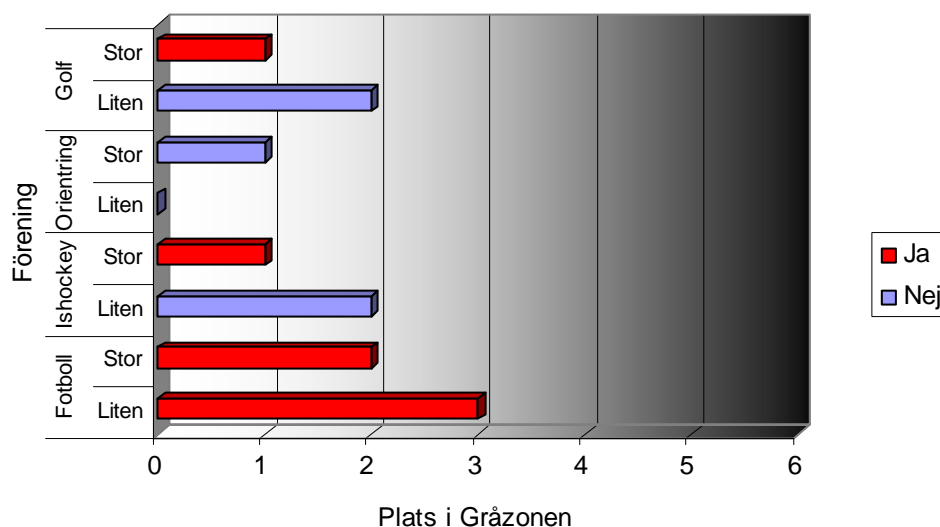

Diagram 7:10 Visar sambandet mellan stor respektive liten förening med plats i gråzonen samt vad de olika föreningarna svarat på frågan: Uppfattar Ni att Ni har ett tryck från föreningens intressenter att redovisa på ett speciellt sätt?

I diagram 7:10 har vi lagt till ytterliggare en variabel, nämligen föreningens storlek. Det gör att vi nu kan se ett samband. 3 av 4 av de stora föreningarna känner ett tryck från sina intressenter att redovisa på ett specifikt sätt. I undersökningen har framgått att då en jämförelse sker inom de olika typerna av idrott är det i tre av fyra av fallen som de små föreningarna befinner sig längre in i Gråzonen än de stora föreningarna, se diagram 7:10 Den enda avvikelserna var orienteringsföreningarna där den lilla föreningen inte befann sig alls i Gråzonen medan den större återfanns i ruta 1. Vi har härmed funnit stöd för vår hypotes.

Hypotes 4

Vår hypotes då det gäller grundförutsättningarna är: *Desto högre andel skattepliktiga inkomster en AIIF har, desto längre drivs dem in i Gråzonen.*

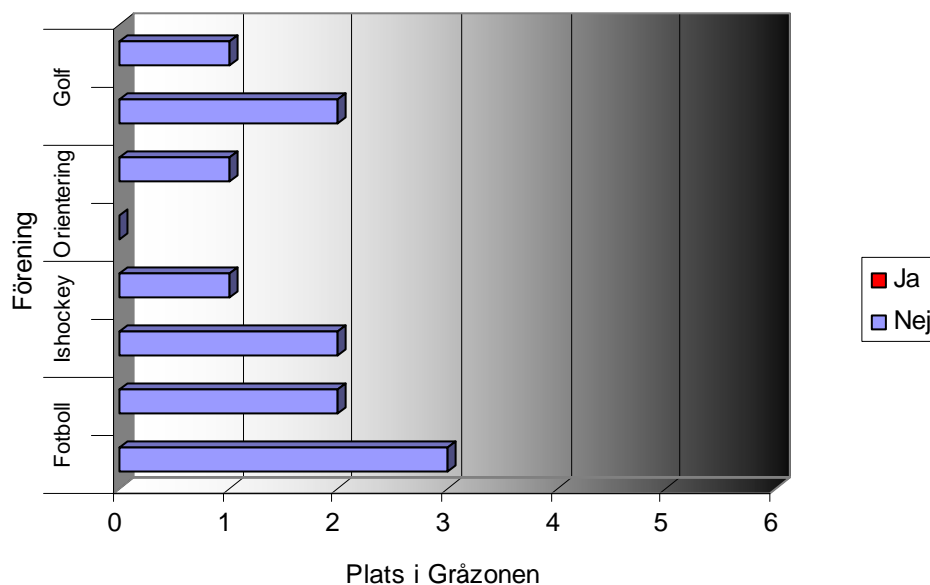

Diagram 7:11 Visar om de olika föreningarna har någon skattepliktig näringsverksamhet eller inte, i förhållande till deras placering i Gråzonen.

Den här hypotesen har vi inte kunnat ta ställning till eftersom ingen av de föreningarna som vi intervjuat hade en så pass utbredd näringsverksamhet att den var skattepliktig. Det gör att det inte går att göra någon sambandsanalys på den här faktorn.

Hypotes 5

Vår hypotes då det gäller medlemsstrukturen är: *En AIIF vars ekonomiansvarig är oavlönad drivs längre in i Gråzonen än en AIIF med en avlönad ekonomiansvarig.*

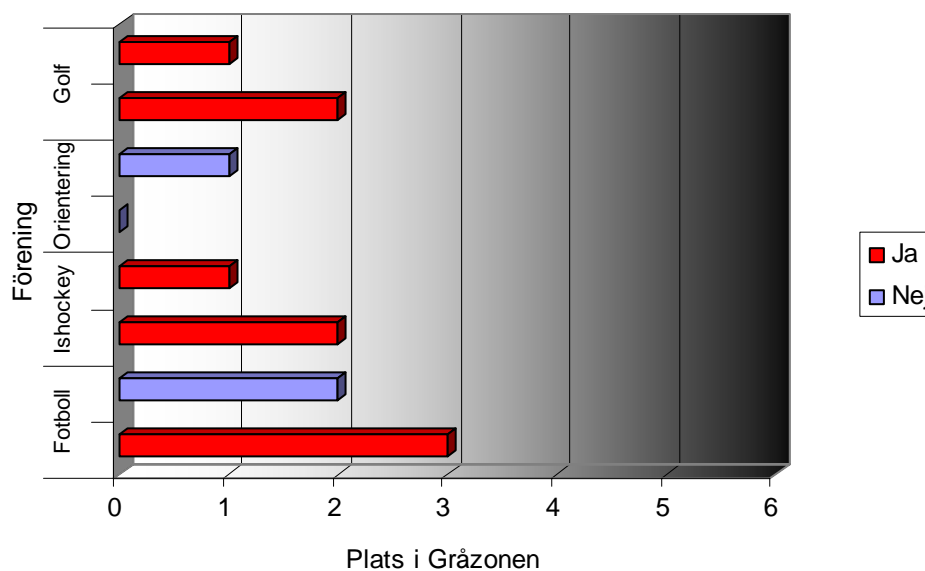

Diagram 7:12 Visar om de olika föreningarna har en avlönad ekonomiansvarig eller inte, i förhållande till deras placering i Gråzonen.

I den här hypotesen kunde inget samband finnas mellan en oavlönad ekonomiansvarig och föreningens placering i Gråzonen. Variationen här var väldigt stor. Det var tre ekonomiansvariga som var oavlönade och deras föreningars placeringar i Gråzonens blev i rutorna 0, 1 och 2. Även de föreningar vars ekonomiansvariga var avlönade, hamnade i samma rutor men även i ruta 3 vilket gör att vi inte kan urskilja något samband. Även om vi lägger till ytterliggare en variabel i analysen som t.ex. storleken finner vi inget samband. Eftersom vi inte kan se något samband kan vi därför inte finna stöd för hypotesen.

Hypotes 6

Vår hypotes då det gäller ekonomiska förutsättningar är: *AIIF med sämre ekonomiska förutsättningar drivs längre in i Gråzonen än AIIF med gynnsamma ekonomiska förutsättningar.*

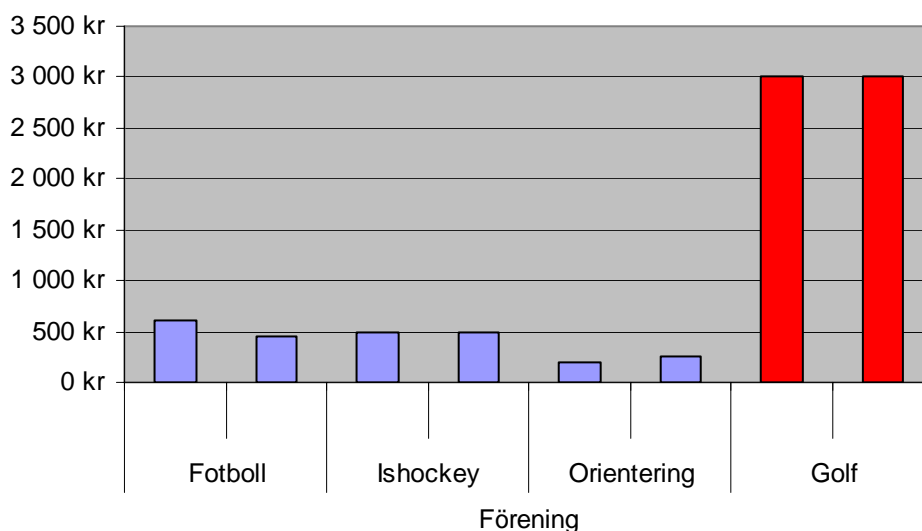

Diagram 7:13 Visar en approximering av ekonomiska förutsättningar gjord utifrån snittmedlemsavgifterna i de olika föreningarna samt vilka som har bäst ekonomiska förutsättningar (röda staplar).

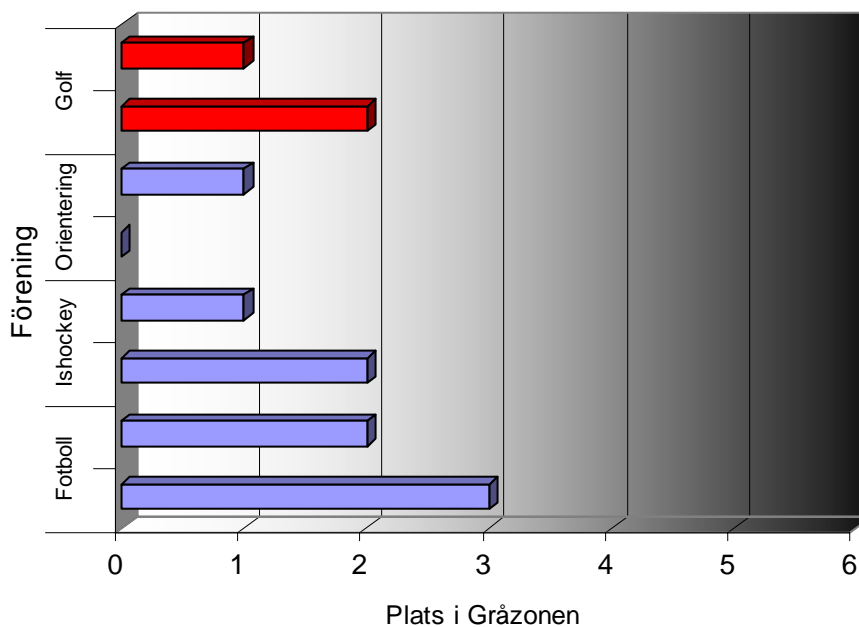

Diagram 7:14 Visar var i Gråzonen de föreningarna som har bäst ekonomiska förutsättningar befinner sig, i förhållande till övriga föreningarna.

När vi prövar den här hypotesen finner vi inget något samband mellan ekonomiska förutsättningar och placering i Gråzonen. I diagram 7:13 visas snittmedlemsavgiften för de olika föreningarna. Där är det golfföreningarna som tydligt utmärker sig. I diagram 7:14 kopplas de till dess placering i Gråzonen och vid jämförelse med de övriga föreningar kan vi inte urskilja något samband. Även om vi lägger till ytterliggare en variabel i analysen som t.ex. storleken finner vi inget samband. Vi får därför inte heller här något stöd för vår hypotes.

7.4 Sammanfattning av hypoteserna

Hypotes 1: Komplex och omfattande lagstiftning leder till att AIF drivs in i Gråzonen. Finner inget stöd för hypotesen

Hypotes 2: Föreningarna gör medvetna val utifrån sin kunskap, det får dem att drivas in i Gråzonen.. Finner stöd för hypotesen

Hypotes 3: På grund av trycket utifrån, drivs små AIF längre in i Gråzonen än stora AIF. Finner stöd för hypotesen

Hypotes 4: Desto högre andel skattepliktiga inkomster en AIF har, desto längre drivs dem in i Gråzonen.. Kan inte ta ställning till hypotesen

Hypotes 5: En AIF vars ekonomiansvarig är oavlönad drivs längre in i Gråzonen än en AIF med en avlönad ekonomiansvarig. Finner inget stöd för hypotesen

Hypotes 6: AIF med sämre ekonomiska förutsättningar drivs längre in i Gråzonen än AIF med gynnsamma ekonomiska förutsättningar. Finner inget stöd för hypotesen

7.5 Kapitelsammanfattning

I det här kapitlet har vi analyserat de beroende- och oberoende variablerna. Den beroende variabeln är Gråzonen och för att kunna bestämma var i Gråzonen de föreningarna vi har undersökt befinner sig har vi delat in Gråzonen i sju olika rutor, se figur 7:1. I vilken ruta de olika föreningarna hamnade berodde på hur de besvarade våra frågeställningar samt våra observationer av respondenten under själva intervjun. Av de åtta föreningarna vi undersökte befann sig sex av dem i rutorna 1 och 2 medan de andra två återfanns i rutorna 0 och 3.

För att pröva våra hypoteser har vi gjort en sambandsanalys för att se om det fanns något samband mellan våra hypoteser och föreningarnas placering i Gråzonen. Det var endast två av sex hypoteser där vi fann ett samband. De två hypoteser som vi kunde finna stöd för handlade om att AIIF medvetet gör val som gör att de befinner sig i Gråzonen och att små AIIF befinner sig längre in i Gråzonen än större AIIF på grund av trycket från deras intressenter.

8 Slutsats

I det här kapitlet ska vi presentera våra slutsatser av den här undersökningen. Vi börjar med att ge en kort introduktion av de faktorer som vi ansåg påverka att en AIIF befinner sig i Gråzonen. Vi ger även en utförligare beskrivning av våra hypoteser var för sig och de slutsatser som vi kan dra av dem. Vi ska också utifrån kapitlet om ekonomisk brottslighet presentera våra slutsatser om varför vissa av föreningarna har begått någon form av ekonomisk brottslighet. Kapitlet avslutas med en slutdiskussion och fortsatt forskning.

8.1 Introduktion

Syftet med vår uppsats är att förklara vad det är som driver de allmännyttiga ideella idrottsföreningarna in i Gråzonen som finns mellan den korrekta ”vita” och felaktiga ”svarta” redovisningen. För att uppnå syftet har vi upprättat en figur där vi presenterar de faktorer som antas påverka hur de AIIF drivs in i Gråzonen. De faktorer som påverkar placeringen är lagstiftningen, (o) medvetna val – (o) kunskap, föreningens storlek, grundförutsättningar, medlemstrukturen samt ekonomiska förutsättningar.

8.2 Slutsatser

8.2.1 Hypoteser

Från varje faktor som påverkar hur de AIIF drivs in i Gråzonen har en hypotes utarbetats. Genom analys har vi prövat våra hypoteser mot empirin för att försöka finna samband mellan dessa. Nedan följer en presentation av vad vi kommit fram till.

- *Hypotes 1: Komplex och omfattande lagstiftning leder till att AIIF drivs in i Gråzonen.*

Som det beskrivs i teoriavsnittet finns det ingen speciallag för just ideella föreningar (Lundén och Lindblad, 2002). I och med det antog vi att föreningarna inte riktigt visste vilka lagar och regler som de skulle följa och att det därför kunde bli komplicerat. Dock visar resultatet i vår undersökning att de flesta av de ekonomiansvariga inte tyckte att lagstiftningen var svårtolkad eller svåränvänd. Det här medför att vi inte kan finna stöd för vår hypotes om lagstiftningen. Att de inte upplever lagstiftningen som svårtolkad kan bero på att inom de idrotter där det tagits fram speciella direktiv och riktlinjer för skötseln av ekonomin använder föreningarna dessa. Några av de ekonomiansvariga som vi intervjuade hänvisade direkt till dessa riktlinjer när vi frågade vilka lagar och regler de använder vid upprättandet av sin ekonomi. Även på frågan om lagstiftningen var svårtolkad, svarade några att den inte var det för det var bara att följa riktlinjerna som de fått av sina specialförbund. I vår teori nämnde vi att kunskapen hos den ekonomiansvarige var tvungen att vara rätt hög för att kunna tolka alla lagar och regler. Det visade sig att det här inte stämde, vilket kan bero på att dessa speciella riktlinjer var lättolkade även för de med mindre ekonomiska kunskaper.

- *Hypotes 2: Föreningarna gör medvetna val utifrån sin kunskap, det får dem att drivas in i Gråzonen.*

Den som har kunskaper i ekonomi får för det mesta uppdraget som ekonomiansvarig i en AIIF. Det här fick vi också bekräftat då vi gjorde vår undersökning. Av föreningarna i vår undersökning hade alla en ekonomiansvarig med någon form av ekonomisk utbildning. Trots olika utbildningsnivå gjorde nästan alla föreningarna medvetna val som gjorde att de drevs in i Gråzonen. Hela sju av åtta föreningar

eller 87,5 % gjorde medvetna val vilket ledde till en felaktig redovisning och att de på grund av det drevs in i Gråzonen.

I vår undersökning kom vi också fram till att de områden där felaktig redovisning mest frekvent förekommer på grund av medvetna val är då föreningarna ger medlemmarna fri kost vid t.ex. tävlingar. I de flesta fall redovisades det här inte alls. I teoriavsnittet skriver vi att enligt Lundén och Lindblad, (2002), finns det utrymme för föreningarna att tänja på reglerna och ge medlemmarna tjänstereersättning istället för arbetsreseersättning vilket gynnar både mottagaren och föreningen. Det här stämmer med vår empiriska undersökning då en förening gav vissa medlemmar arbetsreseersättning i form av bileresättning då det istället skulle ha redovisats som lön. Incitamenten till att medvetet göra en felaktig redovisning fick vi till viss del klarhet i, några faktorer som framkom under intervjuerna var: Föreningarna kan göra det för att hålla nere sina egna kostnader genom att inte betala de avgifter de skall men även för att slippa kostnader för den administration som krävs för att utföra det; Föreningen kan göra det för att främja medlemmen och på så sätt få medlemmen att stanna i föreningen.

- **Hypotes 3:** *På grund av trycket utifrån, drivs små AIIF längre in i Gråzonen än stora AIIF.*

Enligt Lundén och Lindblad, (2002) behöver en större AIIF mer ekonomiska resurser för att bedriva sin verksamhet än en liten AIIF. De större AIIF som befinner sig högre upp i t.ex. seriesystemen har mer kostnader i form av längre resor till bortamatcher där det kanske ibland krävs övernattning och de betalar dessutom ut högre ersättning till deras aktiva medlemmar som får ersättning. Enligt Deegan och Unerman, (2006) har institutioner krav på sig att redovisa på ett speciellt sätt för att göra sina intressenter nöjda. Kraven kan bland annat bestå av att de AIIF skall redovisa ett positivt eget kapital för

att inte bli degraderade till en lägre serie. Undersökningen visar att föreningarna kände ett tryck från sina specialförbund att de skulle följa deras lag- och regelsamling. Det trycket kände främst de stora föreningarna då deras redovisning är mer omfattande. Enligt Positive Accounting Theory, har större organisationer som har en högre omsättning också ögonen på sig mer av de kontrollerade organen (Watts och Zimmerman, 1986). Positive Accounting Theory stämmer vid t.ex. fotbollsföreningar när de klättrar i divisionerna så ökar kraven från deras specialförbund beroende på vilken division de befinner sig i. Det var 75 % av de stora föreningarna som vi undersökte som svarade att de kände ett tryck från dess intressenter att redovisa på ett speciellt sätt. Det medförde att dessa föreningar inte befann sig lika långt in i Gråzonen som de övriga föreningarna. Därför kunde vi finna stöd för vår hypotes om att de större föreningarna kände ett högre tryck från intressenterna än vad de mindre föreningarna gjorde.

- *Hypotes 4: Desto högre andel skattepliktiga inkomster en AIIF har, desto längre drivs dem in i Gråzonen.*

Som vi tog upp i vår teori om grundförutsättningar är det inte lätt för en AIIF att få in de ekonomiska medlen som krävs för att bedriva verksamheten. Alla föreningarna i vår undersökning får bidrag från stat och eller kommun. En del AIIF är även så lyckligt lottade att de får bidrag från privatpersoner som vill hjälpa sin förening. Men då dessa bidragen inte räcker, har alla föreningar som vi undersökt andra sidoprojekt för att få in de ekonomiska medel som behövs. De kan vara t.ex. lotterier och bingo. Det kan även tänkas att föreningarna bedriver någon form av näringsverksamhet vid sidan om för att finansiera den sportsliga delen. Dock framkom det i vår undersökning att ingen av de föreningar som vi undersökt bedrev näringsverksamhet i så stor omfattning att den blev skattepliktig. De näringsinkomster som de hade var främst från cafeteriaverksamhet och i vissa fall shoppar som säljer souvenirer och produkter som används

inom idrotten men i inget fall blev de skattepliktiga för dessa inkomster. Eftersom inga föreningar hade skattepliktiga inkomster kunde inte vår hypotes prövas.

- *Hypotes 5: En AIIF vars ekonomiansvarig är oavlönad drivs längre in i Gråzonen än en AIIF med en avlönad ekonomiansvarig.*

Det är mycket viktigt att en AIIF har en ekonomiansvarig som de kan lita på. Den ekonomiansvarige har kontroll över de ekonomiska transaktionerna i föreningen och kan på så vis som även beskrivs i vår teoretiska del om medlemsstrukturen, förskingra pengar från föreningen. Enligt Bussman, (2005) är det oftast eventuell internrevision som upptäcker ekonomisk brottslighet av den här typen. Lundén och Lindblad, (2002) menar att många AIIF har svårt att få ideella krafter som vill vara med och driva en AIIF. Det har medfört att allt fler som är involverade i AIIF arbetar där avlönat. I vår undersökning var det tre av de åtta ekonomiansvariga som var oavlönade. Placeringarna i Gråzonen för de föreningar som hade en oavlönad ekonomiansvarige var varierande. Vi kan därför inte finna något samband att en förening med en oavlönad ekonomiansvarig skulle befinna sig längre in i Gråzonen än en förening vars ekonomiansvariga var avlönad. Det kan bero på att trots att den ekonomiansvarige är oavlönad har han ändå de rätta värderingarna och kunskaperna för att sköta redovisningen på ett korrekt sätt. Den ekonomiansvarige kan trots allt vara revisor vid sidan om sitt uppdrag i föreningen. Det kan även vara så att sambandet saknas för att de föreningarna som hade avlönade ekonomiansvariga befann sig längre in i Gråzonen än förväntat.

- *Hypotes 6: AIIF med sämre ekonomiska förutsättningar drivs längre in i Gråzonen än AIIF med gynnsamma ekonomiska förutsättningar.*

Olika typer av idrotter kräver olika mycket ekonomiska resurser för att bedriva sin typ av verksamhet. Exempel kan vara golf som kräver ganska mycket ekonomiska resurser för att banan skall hållas i bra skick. Motsatsen är orientering vars huvudsakliga utgift är för att framställa kartor för platsen där de tränar och tävlar. Det leder till att golfföreningarna behöver ha in mer pengar för att bedriva sin verksamhet. Det här avspeglas tydligt i vår undersökning där man kan se att medlemsavgifterna i de olika typerna av idrotterna varierar. Golföreningarna är de som sticker ut mest då deras medlemsavgifter är avsevärt högre än de övriga föreningarna som vi undersökt. Dock kan vi inte utifrån föreningarnas placeringar i Gråzonen dra några slutsatser att bättre ekonomiska förutsättningar skulle innebära att en AIIF drivs mer eller mindre in i Gråzonen. Det kan bero på att föreningarna i vår undersökning inom samma typ av idrott, inte haft så vitt skilda ekonomiska förutsättningar som om de varit belägna i olika delar av landet. I teoriavsnittet nämnde vi exemplet med tennisföreningarna från Rosengård i Malmö och Östermalm i Stockholm.

Som det visar sig i undersökningen har sju av åtta föreningar redovisat fri kost på ett felaktigt sätt, trots att några haft goda ekonomiska förutsättningar och andra inte. Det visar att hur mycket pengar en förening än har, finns det saker som inte går rätt till. Vi är övertygade att om undersökningen även innefattat föreningar från t.ex. Allsvenskan i fotboll eller Elitserien i ishockey, hade det visat sig att de flesta av dem också gett fri kost till sina aktiva medlemmar utan att redovisa det.

8.2.2 Den ekonomiska brottsligheten i föreningarna

Som vi tidigare kommit fram till var det sju av åtta föreningar som gjorde någonting som fick dem att befinna sig i Gråzonen. Alla dessa föreningar gjorde minst en sak som var olagligt utifrån den Svenska lagstiftningen.

Att dra slutsatser om vilka orsakerna är för att föreningarna har begått just de ekonomiska brott som de begått, har varit komplicerat. I de fall det varit medvetna val som orsakat brottet har de varit svårt att få ytterligare klarhet i varför man just gjort på detta sätt. Det för att respondenterna inte direkt erkänt att det som de gjort är felaktigt. Vi har på grund av detta även fått använda oss av våra egna observationer för att tyda de underliggande orsakerna till varför föreningen begått det brott de gjort.

8.2.2.1 Analys av föreningarnas ekonomiska brottslighet

De föreningarna som befann sig i Gråzonen har alla brutit mot skattelagstiftningen. Att som alla de sju föreningarna har gjort inte redovisa den fria kost man ger till sina medlemmar är olagligt. Den stora fotbollsföreningen gav vissa medlemmar en felaktig ersättning för att på så sätt kunna ge en högre ersättning och för att inte behöva betala arbetsgivaravgifter. Båda dessa felaktigheter är brott gentemot skattelagstiftningen då föreningarna skulle ha blivit belagda med arbetsgivaravgifter (Dahlqvist och Elofsson, 2002). Vi har inte kunnat finna att några av de andra brotten som vi nämner i kapitlet om ekonomisk brottslighet har varit aktuella i vår studie.

Braitwaite, (1985) skrev att det ofta är mellancheferna (i vårt fall den ekonomiansvarige) som begår brottet men att det är toppcheferna (styrelsen) som sätter förväntningarna och företagskulturen om ekonomiska brott. Vi har inte kunnat finna något som strider mot detta. Att ge medlemmarna fri kost har inte varit de ekonomiansvarigas egna val utan något som varit fullkomligt accepterat från föreningarnas styrelser.

En av de rationaliseringstekniker som Coleman, (1987) nämnde till varför man begår ett brott, var att ingen tog skada av det begångna brottet och därför är det inte fel. Det var något som vi kunde tyda att föreningarna hade som orsak till varför man inte gav ersättningen på ett korrekt sätt. Föreningarna såg ersättningen till medlemmarna som någonting positivt för medlemmen och inte någonting som skadade någon annan. Vi kan däremot inte hålla med Coleman i att det inte är organisationens bästa som är det primära

målet, vi har funnit att det precis varit på så sätt. De ekonomiansvariga har inte skött redovisningen på dessa sätt för att själva få bekräftelse, utan för att i slutändan spara pengar åt föreningarna och medlemmarna samtidigt som arbetsbördan i föreningarna har minskat.

8.3 Slutdiskussion

Vårt resultat visar på att Gråzonen utnyttjas mycket inom den allmännyttiga ideella idrottsvärlden. Ingen av föreningarna i vår undersökning har visat på att någon grov brottslighet förekommer men av de sju föreningarna som befann sig i Gråzonen ska det sägas att alla haft möjligheten att vara "vita" om de velat. Det tyder på att om föreningarna befinner sig i Gråzonen är de där främst på grund av medvetna val. Flera av de olika föreningarnas specialförbund har tagit fram olika direktiv och riktlinjer som föreningarna ska följa för att redovisningen ska skötas så korrekt som möjligt. Föreningarna upplever att det största trycket utifrån att sköta sin ekonomi kommer från dessa direktiv och riktlinjer. Även hur redovisningen ska upprättas anser de är relativt enkel när de följer direktiven och riktlinjerna.

I studien har det inte framkommit att någon av föreningarna valt att ge ersättning "svart". Det närmaste vi kom var föreningen som valde att ge en annan form av ersättning än lön för att komma under halva prisbasbeloppsregeln. Det ska sägas att bara för att vi inte funnit någon form av "svart" ersättning, behöver det inte betyda att det inte finns. Det är trots allt allmänt känt att det inom idrotten förekommer "svarta pengar". Enligt den enkät som Riksidrottsförbundet genomfört var det 116 föreningar av 147 totalt i undersökningen som uppskattade "i viss omfattning" eller "i mycket stor omfattning" att det förekom svarta pengar inom idrotten, då främst som ersättning till tränare och spelare (Riksidrottsförbundet, 2004). Att vi i vår undersökning ska ha stött på åtta olika föreningar där någon form av "svart" ersättning inte förekommer överhuvudtaget är osannolikt. Det här medför att resultaten som vi kommit fram till, i viss mån är osäkra då vi måste räkna

med att respondenterna inte alltid velat berätta allt om föreningarnas ekonomi.

Det som kan nämnas om alla föreningarna är att hade inte det varit så dålig kontroll från lagstiftarnas sida på föreningarnas ekonomiska aktivitet hade de inte begått de ekonomiska brott som dem trots allt gjort. Precis som vi tidigare skrivit så anser Coleman, (1987) att finns det inget tillfälle för brott så kommer det inte heller begås något. Med tanke på hur många av föreningarna som gett fri kost till sina medlemmar utan att redovisa det, borde man kanske från Skatteverkets sida se över reglerna för ideella föreningar på denna punkt. Uppenbarligen följs inte reglerna och föreningarna anser dessa som onödiga och endast skapar problem i form av extra arbete. Även att det försvårar för föreningarna att få medlemmar när de måste bekosta sin kost och liknande själva, medför att föreningarna hellre väljer att bryta mot lagen än att följa den.

8.4 Förslag på fortsatt forskning

Vår uppsats inriktar sig endast på allmännyttiga ideella idrottsföreningar och vilka faktorer som gör att de befinner sig i redovisningens Gråzon. Eftersom vi i undersökningen endast inriktar oss på idrottsföreningar skulle man i en vidare forskning kunna göra studier av fler olika sorters allmännyttiga föreningar med olika grundförutsättningar. Det för att se om det finns någon skillnad mellan t.ex. fackföreningar och religiösa allmännyttiga föreningar. En annan aspekt som vi inte kunnat ta i anspråk så mycket på grund av den knappa tid och de begränsade ekonomiska resurser som vi hade då vi genomförde undersökningen är om det finns skillnader mellan föreningar belägna på olika orter.

Referenslista

Andersson, T (2002) *Kung fotboll: den svenska fotbollens kulturhistoria från 1800-talets slut*, Brutus Östlings bokförlag Symposiom, Eslöv

Black, W (2005) “Control frauds” as financial super-predators: How “pathogens” make financial markets inefficient’, *The Journal of Socio-Economics*, 34, 34–755

Braithwaite, J (1985) ‘White-collar crime’, *Annual Reviews*, 11, 1-25

Braithwaite, J (1988) ‘White-Collar Crime, Competition, and Capitalism: Comment on Coleman’ *The American Journal of Sociology*, 94:3, 627-632

Brottsförebyggande rådet (2006) ‘Tema: Ekobrott’ [www] (besökt 8 januari, 2007) Tillgänglig via
<URL:http://www.bra.se/extra/news/?module_instance=2&id=12>

Bussman, K-D (2005) *PriceWaterhouseCoopers: Global economic crime survey 2005*, Martin-Luther University, Halle-Wittenberg

Canow, I, Korsell, L (2003) ‘*Ekonomisk brottslighet*’ [www] (besökt 22 januari, 2007) Tillgänglig via <URL:
http://www.bra.se/extra/measurepoint/?module_instance=4&name=Ekonomisk%20brottslighet&url=/dynamaster/file_archive/041221/932258db8466c9078a32bfe7d2c2970f/ekobrott.pdf>

Canow, I, Petersson, L och Standar, R (2005) *Kvalitetsstudie om ekobrott*, Brottsförebyggande rådet, Information och förlag, Stockholm

Christensen, L, Andersson, N, Engdahl, C och Haglund, L (2001) *Marknadsundersökning – en handbok (2:a uppl)*, Studentlitteratur, Lund

Coleman, J (1987) 'Toward an integrated Theory of white collar crime'
The American Journal of Sociology, 93:2, 406-439

Dahlqvist, A-L och Elofsson, S (2002) *Bokföringsbrott och bokföringslagen*, Norstedts Juridik AB, Stockholm

Deegan, C och Unerman, J (2006) *Financial Accounting Theory (europeisk uppl)*, McGraw-Hill education (UK), London

Emanuelsson Korsell, L (2002) *Ekobrott – Utvecklingen av några centrala brottstyper*, Brottsförebyggande rådet, Information och förlag, Stockholm

Føllesdal, D, Walløe, L och Elster, J (2001) *Argumentationsteori språk och vetenskaps filosofi (3 uppl)*, AIT Falun AB, Falun

Holtfreter, K (2005) 'Is occupational fraud "typical" white-collar crime? A comparison of individual and organizational characteristics', *Journal of Criminal Justice*, 33, 353-365

Lotteriinspektionen (2006) '*Lagar och förordningar*' [www] (besökt 28 november, 2006) Tillgänglig via

<URL:http://www.lotteriinsp.se/lott_templates/Page_403.aspx>

Lundén, B och Lindblad, J (2002) *Ideella föreningar: Skatt, ekonomi och juridik (5 uppl)*, Björn Lundén Information AB, Näsvisken

Lundén, B (2002) *Bokföring för ideella föreningar (5:e uppl)*, Björn Lundén Information AB, Näsvisken

McKee, T (2006) 'Increase your fraud auditing effectiveness by being unpredictable!', *Managerial Auditing Journal*, Vol. 21:2, 224-231

Peterson, B (2004) 'Education as a New Approach to Fighting Financial Crime in the USA', *Journal of financial crime*, Vol. 11:3, 262-267

Pontell, H (2005) 'Control fraud, gambling for resurrection, and moral hazard: Accounting for white-collar crime in the savings and loan crisis, *The Journal of Socio-Economics*, 34, 756-770

Riksidrottsförbundet (2001) ' "Väck inte den björn som sover" contra "vi skall vända på varenda tuva" ' [www] (besökt 15 december, 2006) Tillgänglig via <URL:<http://www.rf.se/t3.asp?p=35320>>

Riksidrottsförbundet (2004) 'Svarta pengar inom idrotten' [www] (besökt 11 januari, 2006) Tillgänglig via <URL:<http://www.rf.se/t2.asp?p=13288&x=1&a=140052>>

Riksidrottsförbundet (2006a) 'Utvecklingen av antalet föreningar i idrottsförbunden 1968-2005' [www] (besökt 8 januari, 2007) Tillgänglig via <URL:<http://www.rf.se/files/{B5190D58-2535-4A97-8677-1FB7CFD32AC8}.xls>>

Riksidrottsförbundet (2006b) 'Den halva basbeloppsregeln' [www] (besökt 11 december, 2006) Tillgänglig via <URL:<http://www.rf.se/t3.asp?p=13586>>

Riksidrottsförbundet (2006c) 'Idrottsutövarens skattskyldighet' [www] (besökt 28 december, 2006) Tillgänglig via <URL:<http://www.rf.se/t3.asp?p=13562>>

Saunders, M, Lewis, P och Thornhill, A (2007) *Research Methods for Business Students (4:e uppl)*, Pearson Education Limited, Harlow

Schoepfer, A och Leeper Piquero, N (2006) 'Exploring white-collar crime and the American dream: A partial test of institutional anomie theory', *Journal of Criminal Justice*, 34, 227-235

Skatteverket (2006a) '*Skatteregler för ideella föreningar och stiftelser*' [www] (besökt 23 november, 2006) Tillgänglig via
<URL:<http://www.skatteverket.se/download/18.906b37c10bd295ff488000763/32414.pdf>>

Skatteverket (2006b) '*Traktamente och bilersättning*' [www] (besökt 12 december, 2006) Tillgänglig via
<URL:<http://www.skatteverket.se/download/18.dfe345a107ebcc9baf800019387/315-6.02.pdf>>

Skatteverket (2006c) '*Kostförmån*' [www] (besökt 4 januari, 2007) Tillgänglig via <URL:<http://www.skatteverket.se/infotext/arbetsgivare/kostforman.4.18e1b10334ebe8bc80004621.html>>

Skatteverket (2006d) '*Skatteverket och Riksidrottsförbundet samverkar mot fel och fusk*' [www] (besökt 22 november, 2006) Tillgänglig via
<URL:<http://www.skatteverket.se/pressrummet/06/pressmeddelanden2006riks/20060119skatteverketochriksidrottsforbundetsamverkarmotfelochfusk.5.dfe345a107ebcc9baf800014164.html>>

Statistiska centralbyrån (2006) '*Prisbasbelopp*' [www] (besökt 11 december, 2006) Tillgänglig via
<URL:http://www.scb.se/templates/tableOrChart_33883.asp>

Svt (2005) '*Svarta löner i Ringholmsklubb*' [www] (besökt 21 november, 2006) Tillgänglig via
<URL:<http://svt.se/svt/jsp/Crosslink.jsp?d=21335&a=470566>>

Svt (2006) 'Inget åtal mot Enskede' [www] (besökt 21 november, 2006)

Tillgänglig via

<URL:<http://svt.se/svt/jsp/Crosslink.jsp?d=21830&a=570057>>

Watts, R-L och Zimmermann, J-L (1986) *Positive Accounting Theory*, Prentice-Hall Inc, New Jersey

Weisburd, D, Waring, E och Chayet, E (2001) *White-Collar Crime and Criminal Careers*, Cambridge university Press, New York

Wiedersheim-Paul, F och Eriksson, L (1993) *Att utreda, forska och rapportera*, Liber-Hermods AB, Malmö

Yin, R (2003) *Case Study Research: Design and methods* (3:e uppl), Sage Publication Inc, New York

Östgöta Correspondenten (2006) 'Kassör förskingrade 41 000' [www] (besökt 11 december, 2006) Tillgänglig via

<URL:<http://archive.corren.se/archive/2006/3/10/1uy57vjvj1v9k9f.xml?category1=1096984640-4&category2=1096984640-7&>>

Bilaga 1 - Kontaktbrev

Hej!

Det finns en uppsjö utav lagar, regler och praxis som kan vara tillämpliga i en ideell förening men ingen lag speciellt skriven för just dessa föreningar. Att upprätta en ideell förenings ekonomi kan därför vara problematisk och fylld av svåra överväganden.

Vi är tre studenter från Högskolan Kristianstad som skriver en kandidatuppsats i företagsekonomi. Vi vänder oss nu till Er i förhoppning att Ni vill hjälpa oss att förklara problematiken med att upprätta en ideell förenings ekonomi.

För att samla in information till uppsatsen skall vi intervjua de ekonomiansvariga i några olika ideella idrottsföreningar. Vi vore tacksamma om Ni vill ställa upp på en intervju då Ert deltagande är av yttersta vikt för vår uppsats.

Vi har begränsat antalet frågor för att uppta så lite av Er tid som möjligt. Intervjun beräknas ta ca 30 minuter. Vi följer de forskningsetiska normerna, vilka bland annat innebär att resultatet endast presenteras i sådan form att individer absolut inte kan identifieras.

Uppsatsen beräknas vara klar i slutet av januari. När den är klar sänder vi gärna en kopia till Er.

Till det här brevet bifogar vi en översikt av de frågor vi skulle vilja beröra i intervjun.

Vi kommer att kontakta Er inom några dagar för att höra om Ert intresse av en intervju.

Tack på förhand

Christian Gyllenberg
070- XXX XX XX

Johan Lövdahl
073- XXX XX XX

Marcus Strömberg
070- XXX XX XX

Handledare
Sven-Olof Collin
Professor
Högskolan Kristianstad
Tfn: 044-XX XX XX
E-mail: X

Bilaga 2 - Summarisk sammanfattning av intervjuguiden

- Föreningens medlemmar.
 - Föreningens styrelse.
 - Ekonomiansvariges bakgrund och nuvarande uppdrag.
 - Lagar och regler som används vid upprättandet utav föreningens ekonomi.
 - Verksamhetens finansieringsformer.
-

Bilaga 3 - Intervjuguide**Bakgrundsfrågor om föreningen**

- Antal aktiva medlemmar i föreningen?
- Föreningens omsättning?
- Snittmedlemsavgiften i föreningen?
- Är denna förhållandevis hög eller låg jämfört med liknande föreningar?
- Antal medlemmar i styrelsen?
- Styrelsemedlemmarnas yrken?
 - a. Om pensionär, tidigare yrke
- Har föreningen anställda?
 - a. Om ja hur många och heltid/deltid?
- Vilka är inblandade i föreningens redovisning?
- Hur många och vilka har tillgång till föreningens kassa?

Bakgrundsfrågor till ekonomiansvarig

- Er ålder?
- Er utbildning?
- Eventuellt yrke vid sidan om föreningen?
- Har Ni tidigare varit aktiv medlem i föreningen innan ni blev ekonomiansvarig och i sådant fall hur många år?
- Hur många år har Ni varit ekonomiansvarig i föreningen?
- Hur många arbetstimmar har Ni per vecka i föreningen?
- Är det arbete Ni utför avlönat?
- Har Ni några ytterligare styrelseuppdrag utanför denna förening?

Ingående frågor

- Beskriv den typiska medlemmen i föreningen?
 - a. T.ex. ålder, kön utbildning/yrke
 - Finansierar Ni föreningens verksamhet på något annat sätt än med medlemsavgifter t.ex. genom lotterier, bingo, sponsring och/eller övrig näringsverksamhet?
 - Om Ni utövar någon näringsverksamhet, hur stor andel utav föreningens intäkter kommer från denna?
 - Vilka lagar och praxis följer Ni i upprättandet utav er ekonomi?
 - a. T.ex. Bokföringslagen, Årsredovisningslagen m.m.
 - Tycker Ni att den lagstiftningen som finns är enkel att tillämpa eller är den krånglig?
-

a. På vilket sätt är den enkel alternativt svår?

- Har Ni haft några ekonomiska problem under de senaste 10 åren?
 - a. Om jag hur klarade Ni er ur det här problemet?
- Uppfattar Ni att Ni har ett tryck från föreningens intressenter att redovisa på ett speciellt sätt?
- Finns det medlemmar som får någon form av ersättning/förmåner för sitt deltagande?
- Tror ni själva att Ni ibland inte gör en korrekt redovisning? T.ex. vid ersättning till aktiva medlemmar o.s.v.
 - a. Vad beror det på i sådant fall?

Frågeställningar

- Finns det medlemmar eller ledare som får fri kost vid t.ex. tävlingar? Om ja hur redovisas det?
 - Betalar ni ut ersättning för arbetsresor till och från hemmaarenan/hemmabanan? Till vilket belopp i så fall och hur redovisas det?
 - Har någon av era medlemmar bostadsersättning? Om ja, hur redovisas det?
 - Har någon medlem ett bonuskontrakt? Om ja, hur redovisas det?
 - Känner Ni till ”halva prisbasbelopp regeln”? D.v.s. om en idrottsutövare får mindre ersättning än ett halvt prisbasbelopp så slipper föreningen betala sociala avgifter.
 - Är detta något som Ni utnyttjar.
-

Bilaga 3 - Intervjuer

Besöksintervju med den mindre fotbollsföreningens ekonomiansvarige
13/12, 2006

Besöksintervju med den mindre orienteringsföreningens ekonomiansvarige
14/12, 2006

Besöksintervju med den mindre golföreningen ekonomiansvarige 18/12,
2006

Telefonintervju med den stora ishockeyföreningens ekonomiansvarige
19/12, 2006

Besöksintervju med den mindre ishockeyföreningens ekonomiansvarige
19/12, 2006

Besöksintervju med den stora fotbollsföreningens ekonomiansvarige 19/12,
2006

Besöksintervju med den stora golföreningens ekonomiansvarige 20/12,
2006
